

Proje No: 105KO14

**Türkiye'nin Suçlu Profili: Cezaevlerinde Bulunan Hükümlülerin
Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Özellikleri**

Prof. Dr. Tülin İÇLİ
Prof. Dr. Zühtü ARSLAN
Taner BAŞPINAR
Murat BAHTİYAR
Veysel DİNLER
Ali ALTAY

EYLÜL 2007
ANKARA

ÖZET

“Türkiye’nin Suçlu Profili: Cezaevlerinde Bulunan Hükümlülerin Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Özellikleri” isimli proje, Türkiye’de suçun doğrudan nedenlerini, suça etki eden sosyal, ekonomik ve kültürel aktörleri tespit etmek; suçun azaltılmasına yönelik çözüm önerileri sunmak amacıyla başlatılmıştır.

Proje kapsamında, Türkiye’nin çeşitli yörelerindeki 27 açık ve kapalı cezaevlerinde bireysel (terör ve organize suçlar gibi örgütsel suçlar dışında kalan) suçlardan hükümlü bulunan 3152 yetişkin ile anket çalışması yapılmıştır. Hükümlülere, suçlu profilini ve suçun nedenlerini ortaya çıkarmayı hedefleyen 92 soruluk bir anket formu önerilerek cevaplamaları istenmiştir.

Araştırma sonuçları frekans tabloları ve çapraz tablolar haline getirilerek, değişkenler arasındaki ilişki standart sapmaya bağlı olarak değerlendirilmiştir. Aralarında ilişki saptanan değişkenler ile suç türleri ayrı ayrı ele alınarak, bu değişkenlerin suç türleri üzerinde ne derece etkili olduğunu belirlemek üzere çoklu analizler yapılmıştır. Böylelikle, Türkiye’de suç işlenmesinde etkili olan faktörler belirlenmek istenmiştir. Ayrıca suç işleyenlerin sosyal, ekonomik ve kültürel özellikleri tespit edilerek, Türkiye’nin suçlu profili ortaya çıkarılmıştır.

Kasım 2005’te Polis Akademisi’nin kurumsal desteği, TÜBİTAK’ın maddi desteği ile başlatılan proje çalışması, Eylül 2007’de tamamlanmıştır. Proje sonucunda elde edilen bulguların, suçu önlemek ve suç soruşturması yapmakla görevli birimler ile sosyal araştırmacı ve planlamacılara yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suçlu profili, hükümlüler, cana karşı suçlar, cinsel suçlar, mala karşı suçlar, suçluların özellikleri, toplumun suça bakışı, ekonomik yoksunluk ve suç, çevre ve suç

ABSTRACT

The project, “The Criminal Profiles of Turkey: The Social, Economic and Cultural Characteristics of the Prisoners” was started to discover the reasons of the criminal acts in Turkey. In addition to this, determination of social, economic and cultural elements causing criminal activity and offering optimum solutions for reducing crime rates were the main aims of this project.

3152 of the prisoners, from 27 different prisons and prison camps which situated various regions in Turkey, excluding terror and organized criminals were questioned within this project. The survey was including 92 questions to discover the reasons of crime and establish the criminal profiles.

The results of the research converted into frequency tables and cross tables. The relations between variables were evaluated subject to the standard deviation. Variables and crime types were taken into the consideration and analysis has been executed. Thus, a result showing the reasons of factors affecting the occurrences of committing crime was aimed to be identified.

Besides, social, economic and cultural features of committers have been identified and criminal profile of Turkey has been revealed.

The project was started in November 2005 by the assistance of Police Academy and financial support of TÜBİTAK and it was finalized in September 2007. The findings of the research may help and guide the institutes which are to prevent and interrogate the crime and also social researcher and planners.

Key Words: Criminal profiling, prisoners, violence crimes, sexual crimes, property crimes, demographics of criminals, public opinion on crime, poverty and crime, environment and crime.

GİRİŞ

Günümüz toplumlarında suçların niteliğinde meydana gelen değişme ve çeşitlenme ile suç olaylarının sayısal artışı; toplumsal yaşamda güvenliğin sağlanmasını ve suçun önlenmesini başta gelen sosyal konulardan biri olarak ortaya çıkarmaktadır.

Toplumda bireylerin suç tehdidinden en az düzeyde etkilenmeleri ve güven içinde yaşamaları; suç konusunun çok iyi anlaşılması ve suça yönelik etkili tedbirlerin uygulanmasıyla mümkün olabilir. Suça doğrudan neden olan aktörlerin tespit edilmesi, suç işlenmesinde etkili olan ancak doğrudan nedensellik bağı ile açıklanamayan faktörlerin belirlenmesi, suçun ortaya çıktığı fiziksel ve toplumsal çevrenin tasviri, suç konusu anlaşılmasında ve açıklanmasında en önemli yöntemler olarak sıralanabilir.

“Türkiye’nin Suçlu Profili: Cezaevlerinde Bulunan Hükümlülerin Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Özellikleri” isimli proje, Türkiye’de suçun doğrudan nedenlerini, suça etki eden sosyal, ekonomik ve kültürel aktörleri tespit etmek; suçun azaltımına yönelik çözüm önerileri sunmak amacıyla ortaya çıkmıştır.

Türkiye’de benzer alanlarda yapılan çalışmaların güncelliğini yitirmiş olması, bu projenin hayata geçirilmesinde en önemli etken olmuştur. Türkiye’de suçla ilgili ilk çalışmalar Cumhuriyetin ilk yıllarında başlamıştır. Çeşitli dönemlerde istatistikçiler ve ceza hukukçuları tarafından, üniversitelerin ve resmi kurumların desteği ile suçlar üzerine ciddi araştırmalar yapılmıştır. Bununla birlikte sosyologların suçla ilgilenmesi daha yenidir. Türkiye’nin genel suçlu profilini ortaya koymaya yönelik ilk sosyolojik araştırma, 1992 yılında “Türkiye’de Suçlular” adıyla kitaplaşan çalışmadır (İçli, 1992). Bu çalışma yapıldığı zamana göre çok önemli veriler sunmakla birlikte, bugünün suçlusunu anlama bakımından güncel sayılmamaktadır. Bu nedenle bu araştırmanın güncellenmesi ve özellikle 2000li yıllardan sonra toplumsal yaşamda etkisi daha da artan küreselleşmenin, suçlar ve suçlular üzerinde etkisinin belirlenmesi de zorunlu olmuştur.

Bu projenin ortaya çıkışında ve uygulanmasındaki bir diğer önemli neden, istatistiksel bilgilerin suçu anlama ve açıklamada tek başına yeterli olmayışıdır. Suçu önlemek ve soruşturmakla görevli kuruluşlar olan Adalet Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığının yanı sıra, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) her yıl düzenli olarak suçla ilgili raporlar ve kitapçıklar yayınlamaktadır. Bu kayıtlardan ve yayınlardan suçlarla ilgili çok çeşitli sayısal veriler elde etmek mümkün olmakla birlikte, suça etki eden faktörleri ve kişileri suç işlemeye yönlendiren etkenleri tespit

etmek zordur. Bu proje ile suçlar ve suçlular üzerinde salt rakamlara bağılı olmayan, aynı zamanda sosyolojik, ekonomik ve kültürel özellikleri tespit etmeye yönelik bir araştırma olanağı doğmuştur.

Suç bilimi (Kriminoloji) özellikle ABD’de ve Batı Avrupa’da sosyolojiden bağımsız bir bilim dalı haline gelmiş ve suçla ilgili çok ciddi teoriler geliştirilmiştir. Bu araştırmalar ve öne sürülen teoremler, ülkemizdeki kriminolojik çalışmalara kuşkusuz ışık tutmaktadır. Ancak batı kaynaklı bu teoriler, salt Türkiye’ye mahsus bazı suçların açıklanmasında veya suçun karakterinin belirlenmesinde kimi zaman yeterli olmamaktadır. Bu sebeple batı kaynaklı kriminolojik teorilerin ışığında, ancak tam olarak onlara bağımlı da kalmadan Türkiye’ye özgün araştırmaların yapılması gerekliliği, bu projenin başlamasında etkili olmuştur. Bu amaçlarla ortaya çıkan proje, Polis Akademisi Başkanlığı’nın onayı ve TÜBİTAK’ın maddi desteği ile 18 Kasım 2005 tarihinde başlatılmıştır.

Anket, Türkiye’nin suçlu profilini ortaya çıkarmaya yönelik en iyi yöntemlerden biri olarak kabul edilerek; cezaevlerinde bulunan hükümlülere yönelik anket çalışmasına karar verilmiştir. Suçluların demografik özellikleri, sosyal, kültürel ve ekonomik düzeylerini tespit etmeye ve suçun neden ve nasıl meydana geldiğini anlamaya yönelik sorulardan oluşan bir anket formu hazırlanmıştır. Anket soruları hazırlanırken, hükümlülerin sınırlandırılması da yapılmıştır. Terör ve organize suçların amaç ve yöntem olarak bireysel suçlardan çok farklı olması, bu tür suçların araştırılmasında özel yöntemler gerektirmektedir. Bu sebeple örgütsel olmayan bireysel suçlardan hükümlülerle görüşme yapılması kararlaştırılmıştır. Yine çocuk suçluluğunun yetişkin suçluluğundan nitelik bakımından farklı olması, çalışmayı bireysel yetişkin suçluluğu ile sınırlandırmıştır.

Anket uygulamasının Türkiye’deki bütün cezaevlerinde uygulanmasının hem zaman hem de finansal açıdan çok külfetli olacağı düşünülerek, cezaevleri arasında örneklem seçimine gidilmiştir. Türkiye nüfusunu en iyi temsil edecek şekilde 27 açık ve kapalı cezaevinde çalışmalar yürütülmüştür. Haziran 2006’da anket çalışmalarının bitirilmesinin ardından, anket verilerinin kodlanmasına ve analizine geçilmiştir.

Bu çalışmada öncelikle, suç ve suç teorileri hakkında doktrinsel bilgiler verilecektir. İkinci olarak projede kullanılan gereç ve yöntemler anlatılacaktır. Son olarak verilerin analiziyle elde edilen bulgulara yer verilerek; konuyla ilgili çözüm önerileri sunulacaktır.

1. GENEL BİLGİLER

1.1. SAPMA VE SUÇ KAVRAMLARI

Toplumsal düzen, toplumun iç kuralları ve iç kontrol mekanizması sayesinde denge ve uyum içinde devam etmektedir. Bireylerin toplumsal kurallara uymalarıyla bu düzen sağlıklı bir şekilde işlemektedir. Toplumsal kurallara aykırılık ise, düzenin dengesini ve uyumunu bozmakta, sistemden sapmalar meydana getirmektedir (Nirun,1972:410).

Sapma, toplumsal kurallardan ayırık ve toplumsal düzeni bozucu eylemlerdir. Sapma, toplumsal kültür, örf, adet, görenek ve hukuk kurallarına uymayan davranışlardır. Sapma kabul edilen davranışlar, toplumdaki topluma farklılık gösterir. Heterojen yapıya sahip toplumlarda dahi kabul edilemez davranışların bulunduğu bir gerçektir (Schaefer, 2006:92).

Suç, genel olarak bir sapma davranışı olmakla birlikte, yazılı hukuk tarafından da yasaklanmış, karşılığında yaptırım öngörülen eylemlerdir. Suç, toplumun bütününe ilgilendiren önemli bir sosyal problemdir. Sosyal bilimlerin birçoğunun uğraşı alanına giren suç konusu; suçun aydınlatılması yönüyle bazı doğa bilimlerinin de ilgisi içindedir. Bu nedenle suç farklı bakış açılarına göre değişik şekillerde tanımlanmaktadır. Buna göre hukuki manada suç, kanun koyucu tarafından cezalandırılması öngörülen fillerdir (Dönmezer, 1984:57). Siyasi bakış açısına göre suç, güçlü gruplar tarafından yasalara konulan ve yasadışı olarak etiketlenilerek, cezalandırılması öngörülen bir ölçüttür. Psikolojik bakış açısına göre, suç bir davranış problemi olarak, topluma kötü uyumun bir sonucudur. Bu insan ruhunun derinliklerinden gelen ve dış dünyada somutlaşan bir istemdir (Erem, 1997:6). Sosyolojik bakış açısına göre, suç, bir toplumda toplumsal normları ihlal eden çoğunlukçu değerlere aykırı biçimde tezahür eden davranış biçimidir (İçli, 2007:23).

Bununla birlikte suçun en yaygın iki tanımı, hukuki ve sosyolojik olanlarıdır. Hukuki açıdan suç, yasa tarafından yapılması yasaklanan ve yapılması halinde eylemcinin ceza ile karşılaşacağı her türlü eylemdir. Sosyolojik açıdan suç ise, toplumsal düzenin korunması amacıyla baskılanması gereken anti sosyal davranıştır (İçli, 2007:24).

Suç bütün toplumlarda var olması nedeniyle evrensel bir nitelik taşır. Ancak suç kabul edilen davranış, toplumdaki topluma ve zamandan zamana farklılık gösterebilir. Suç toplumsal bir olgu olarak evrenseldir; suç kabul edilen eylemler ise yerellik ve zamansal açıdan sınırlılık göstermektedir (Dönmezer,1984:62-63).

1.2. KİRİMİNOLOJİ OKULLARI

Dünyada suçu ve suçluluğu açıklamaya yönelik çalışmaların kökeni dinler tarihi kadar eskidir. Suçla ilgili bilimsel çalışmalar öncesinde, suçu ortaya koyan ve açıklayan en önemli unsurlar dini kurallardır. Dinler getirdikleri emir ve yasaklar ile suçları belirlemişler ve yine suçluların nasıl cezalandırılacaklarını kurallandırmışlardır.

Aydınlanma çağıyla birlikte, batı toplumunda suç ve cezalara bakış oldukça değişmiş; insan haysiyetine yakışır bir ceza adalet sistemi ortaya konmaya çalışılmıştır. 18. yüzyılın ortalarından itibaren Avrupa'da başlayan bilimsel yaklaşım, kriminoloji biliminin ilk yapı taşlarını oluşturmaktadır.

Suç bilimsel bir yaklaşımla açıklamaya çalışan ilk fikirlere “klasik okul” adı verilmektedir. Bu okulun oluşmasında “toplum sözleşmesi” fikri ile aydınlanma çağı ile ortaya çıkan “insan haysiyeti” kavramı etkili olmuştur (Akıncı, 2002:114-115). Klasik ekolün en önemli iki temsilcisi, Beccaria ve Bentham'dır. Buna göre, herkes suç işleme yeteneği bakımından eşittir. Toplumda, kişisel değerlerin ve özel mülkiyetin korunması konusunda fikir birliği vardır. Ceza, kişileri başkalarının çıkarlarına saldırmaktan caydırmak için olmalıdır. Suça öngörülen ceza ile ihlal edilen menfaat orantılı olmalıdır. Hukuk sistemi kişilerin hayatına mümkün olduğu kadar az müdahale etmeli ve hukuk önceden belirlenmiş olmalıdır. Kişiler kendi eylemlerinden sorumludur ve herkes kanun önünde eşittir (İçli, 2007: 64-65). Klasik okula göre insan davranışı, akılcı, rasyonel ve özgür iradenin ürünüdür (Siegel-Senna,1981: 69). Bu nedenle insanlar, rasyonel davranış için eşit kapasitede olup, kanunlar herkese eşit uygulanır ve cezalar kişilerin davranış şekillerine göre belirlenir (Yokuş Sevük,1998:28-29). Klasik ekolün etkileri günümüze değin sürmüştür.

19. yüzyılın ortalarında, çeşitli bilim dalı mensupları, suçu bilimsel metot ve deneysel araştırmaya dayandırmaya çalışmışlardır. Buna göre insan davranışının temelinde biyolojik, psikolojik ve sosyolojik nedenler vardır. Suç bu değişkenlere bağlı olarak ele alınmalı ve incelenmelidir. Bu okula pozitivist okul adı verilmektedir. Pozitivist okulun kurucusu olan Lombroso, evrimci fikirlere etkilenmiş; suç ile vücut ilişkisi üzerine çalışmıştır. Pozitivistler, daha çok suçun biyolojik yönü üzerinde durmuş ve beden tipleri üzerinde antropolojik bir sınıflandırmaya gitmiştir. Buna göre; bazı fiziksel özelliklere sahip olan insanlar suç işlemeye meyillidir (Demirbaş, 2001:103-109). Bu okula göre; insan davranışını bireyin özgür iradesi değil, iç ve dış etkiler belirler. Bireyin doğruyu yanlıştan ayırt edebilme yeteneği, yalnızca kişisel bilinç ve takdir yeteneği değildir. Aksine, biyolojik ve psikolojik

faktörler ile çevre ve kültür gibi birey dışındaki güçlerle kontrol edilirler (Siegel-Senna,1981:72). Bu açıdan pozitivistler, insan davranışından hareketle, suç olgusunun bireyin özgür iradesinin dışında geliştiği anlayışından hareketle determinizm kavramını geliştirmişlerdir. Bununla birlikte toplumun her canlı varlık gibi kendisine zarar verenlere karşı müdahale hakkı vardır ve suçlular toplum tarafından tepkilere maruz kalacaklardır (Dönmezer-Erman,1994:102).

Ekolojik okul olarak adlandırılan kriminoloji okulunu, Quetelet ve Guerry kurmuştur. Bu okulun mensupları suç istatistiklerinin yoksulluk, yaş, cinsiyet, ırk ve iklim ilişkilerini incelemiş ve suçluların bireysel olarak değil, toplumun birlikte sorumlu olduğu sonucuna varmışlardır. Buna göre, davranış tahmin edilebilir, düzenli ve anlaşılabilir. Fiziksel dünya tabiat kanunlarıyla yönetildiği gibi, toplumsal davranışlar da toplumsal güçler tarafından yönetilmektedir. (İçli, 2007:71-72).

1.3. BİYOLOJİK VE PSİKOLOJİK SUÇ TEORİLERİ

Biyolojik suç teorileri, insan davranışının biyolojik ve fiziksel etkenler tarafından belirlendiği esasına dayanmaktadır. Bu etkenler başlıca vücut tipi ve genetik oluşumu içermektedir. Biyolojik açıklamaları ilk defa öne süren ve yaptığı çalışmalarla kriminolojinin babası olarak kabul edilen Lombroso; suçlulukla kalıtım arasında ilişki kurarak, suçluluğun doğuştan olduğunu, buna da kişinin sahip olduğu fiziki, biyolojik ve psikolojik anormalliklerin neden olduğunu ileri sürmüştür (Siegel-Senna,1981:72-73).

Lombroso'ya göre, doğuştan suçlu, genetik olarak belirlenmiş, suçlu davranışında bulunan insanlardır. Darwin'in çalışmalarından etkilenmiş olan Lombroso'ya göre suçlu, normal insana nazaran daha aşağı gelişim aşamasındaki bir insandır (Akers, 2000: 42). Suçluların antropometrik ölçümlerini yaparak, onların normal insanlara göre, farklı vücut uzunluklarına; uzun kol, geniş göğüs kafesi ve fazla kiloya sahip olduklarını iddia etmiştir. Örneğin, hırsızlık suçunu işleyenlerin çok hareketli yüz yapısı ve ellere sahip olduklarını, gözlerinin küçük, huzursuz ve sıklıkla oynadığını (şaşı), kaşlarının çatık ve birbirine yakın olduğunu öne sürmüştür (Demirbaş, 2001:97).

Beden yapısı ile kişilik özellikleri arasında ilk defa sistematik bir ilişki kuran Gall'dir. Prenolojinin (kafatası bilimi) kurucularından olan Dr. Gall, kişilikle ilgili çeşitli özellik ve fonksiyonların beyinde belirli merkezleri olduğu şeklinde bir varsayımı kabul etmiş ve bütün beynin topografyasını çıkarmıştır. Beyindeki bu merkezlerin iyi gelişmiş olması, bu özellik ve

fonksiyonların kuvvetli olması şeklinde anlaşılmıştır. Beynin bu merkezlerinin kafatasını etkileyerek, kafatası üzerinde bir takım girinti ve çıkıntılara yol açtığı kabul edilmiştir. Kafatasındaki çıkıntı, düzlük ve girintilerin incelenmesi ile kişilik özellikleri hakkında fikir sahibi olunacağı düşünülmüştür. Örneğin, kafatasının alın kısmı yukarı doğru çıkıntılı olanların mal ve mülkiyet arzularının kuvvetli olduğu ileri sürülmüştür (Demirbaş, 2001:96-97).

İnsanların suç işleme nedenlerini psikolojik açıdan ele alan teorilerin başında Freud'un psikanaliz teorisi gelmektedir. Bu teori, insanın kişiliğindeki parçaların birbirine etkili olması temeline dayanır. Kişiliği oluşturan parçalar, id (altbenlik), ego (benlik) ve süper egodur (üstbenlik). İd, saldırganlık ve cinsellik gibi doğuştan gelen içgüdülerdir. Süperego, ana-baba ve diğer belli kişilerle etkileşim sonucu geliştirilmiş değerlere dayalı olan vicdandır. Ego ise, idin istekleriyle, süperegonun değerleri arasında arabulucu olarak çalışmaktadır. İdi yeterince denetlemeyen ego ile süperegoda yapısal bozukluklar bulunması durumunda, dengesiz bir kişilik oluşmakta; bu da davranışı etkileyerek suçluluğa neden olmaktadır (Yavuzer, 1996:258). Buna göre bu içgüdüler, normal davranış sergileyen insanlarda bilinçaltına itilmek suretiyle gizlenmektedir (Dönmezer,1984:183). Psikanaliz teorisine göre, suçlu, suç teşkil eden davranışlara, bilinçaltı birtakım güçler, güdülenmeler tarafından itilmektedir. Bu nedenle, suçlu davranışlar ancak psikanaliz tekniğinin uygulanması ile anlaşılabilir ve mümkün ise değiştirilebilir (Dönmezer,1984:184).

Psikolojik yaklaşımların savunucuları suçla ilgili açıklamalara psikiyatrik bir yön vermişler ve suçu bir takım ruhi ve akli anormalliklere bağlamışlardır. Her ne kadar suçluların çoğunda psikiyatrik bir bozukluk veya anormallik bulunmasa da, insanın kişiliğini ve sapkın eylemlerini anlayabilmek yönünden psikiyatrinin önemli katkıları olmaktadır (Dönmezer, 1984:188).

Psikiyatride gerçek akıl hastalıkları psikozlar olarak adlandırılır ve göze çarpan karakter anormallikleri ise, psikopatlar ve nevrozlar olarak gruplandırılır (Demirbaş, 2001:114). Psikopatlar, kişinin karakter ve heyecan reaksiyonlarında anormallikler gösteren ve doğuştan gelen ruhsal bir geriliktir (Dönmezer,1984:195). Psikopat kişilikler, genel olarak sosyal ve ahlaki kurallara uyum sağlamada başarısız tutum sergilemektedirler (Flowers,1990:120). Diğer bir grup olan nevrozlar ise, kişinin bilinçaltında meydana gelen ve bir takım ruhi baskılar sonucu ortaya çıkan bedensel anormalliklerdir. Bu kişiler genelde hastalıklı tepkilerini bir çeşit savunma silahı olarak kullanarak; normal yollardan başarılı bir

şekilde çözemeyecekleri konuları, anormal tepkilerle çözmeye kalkışmaktadırlar (Demirbaş, 2001:117).

1.4. SOSYOLOJİK SUÇ TEORİLERİ

Suçun sosyolojik açıdan araştırılması, 20. yüzyılın başlarına dayanmaktadır. Sosyologlar, sosyal normlar, sosyal organizasyonlar, sosyal yapı, sosyal değişme, sosyal çatışma ve sosyal süreçler ile sapma davranış ilişkisini inceleyerek; suçluluğun nedenleri hakkında en sistematik açıklamaları getirmişlerdir (İçli, 2007:88).

Sosyolojik teorileri, sosyal yapı teorileri, sosyal süreç teorileri ve feminist teoriler olmak üzere üç ana gruba ayırmak mümkündür.

1.4.1. Sosyal Yapı Teorileri

Sosyal yapı teorileri, suçlu davranışı, toplumun sosyal yapısı ve organizasyonuna odaklanarak açıklamaya çalışmaktadırlar. Burada uzlaşma ve çatışma olmak üzere iki temel yaklaşımdan söz edilebilir. Uzlaşmacı yaklaşım, toplumun değerlerinin yansımaları olarak gelenekler, ahlak kuralları ve hukuku ele alır ve bazı suçları kaçınılmaz, hatta işlevsel olduğu görüşündedir. Çatışmacı yaklaşım ise, suçlu davranışın toplum içerisindeki sosyal gruplar arasındaki çatışmadan meydana geldiğini savunmaktadır (Reid,1997:139).

Suçun nasıl ortaya çıktığı ve onun sosyal yapı ile ilişkisi konusunda Emile Durkheim önemli açıklamalar getirmiştir. Ona göre suç evrensel bir olgudur, toplum kültürünün bir parçasıdır ve her toplumda her zaman suç vardır. Suç oranlarının yükselmesi sosyal değişme ihtiyacının bir işaretidir (İçli, 2007:91). Durkheim'a göre, standartların ve değerlerin kaybolması sonucu sosyal düzen bozulmakta ve toplumda 'anomi', yani normsuzluk meydana gelmektedir. Anominin var olduğu toplumlarda ise çözülme, bütünleşmenin yerini almaktadır (İçli, 2007:92). Durkheim tarafından ortaya atılan ve Metron tarafından geliştirilen "anomi teorisi"ne göre suçluluğun olmadığı bir toplum yoktur (Demirbaş, 2001:127). Anomi toplumun sosyal kontrol mekanizmasını zayıflatır. Eğer bir toplum anomik hale gelmişse, insanların isteklerini kontrol altına alamaz ve insanlar hedeflerine suç işleme yoluyla ulaşmaya çalışırlar (Siegel,1998:175).

Sosyal yapı teorisyenleri, toplum içerisinde bulunan alt kültür gruplarının suçla olan ilişkilerini incelemişlerdir. Alt kültür, belirli bir grup içinde geleneksel hale gelmiş değerler,

normlar ve davranış kalıplarıdır. Bu gruplar hapisaneler ve akıl hastaneleri gibi kapalı kurumların sakinleri, değişik yaş grupları, mesleki ve etnik gruplar ve sosyal sınıflar olmak üzere çok değişik tiplerde oluşabilir. Alt kültürler, birey ve grupların dünyayı görme, algılama ve yorumlamada önemli referans kaynağıdır (Beşe, 2003:82). Alt kültür teorileri, toplumda belli grupların veya alt kültürlerin suçu onayladığını veya en azından suça neden olan değerlere sahip olduklarını ileri sürer. Böylece bu gruplarla etkileşime giren bireyler zamanla grubun sosyal değerlerine uyum gösterirler ve suçlu faaliyetler içinde yer alırlar. Örneğin, hırsızlık yapan bir kişi grubun diğer üyelerinden hırsızlığın iyi, en azından izin verilebilir bir davranış olduğunu öğrenmiştir (İçli, 2007:98). Alt kültür kuramlarının önde gelen temsilcilerinden biri olan Albert Cohen, suç alt-kültürünün, alt ve orta sınıf kültürü arasındaki bir çatışmadan kaynaklandığını belirtmektedir. Ona göre, alt sınıfa mensup çocuklar, bir statü arayışı olarak, orta sınıfa mensup olan çocukların amaçlarını, yaşam biçimlerini gerçekleştirmeye çalışırlar. Ancak, yasal yollardan bunu elde etme imkanına sahip olmadıklarından; çocukların, kendilerine olan güvenlerini kaybetmelerine ve karşıt bir tepki geliştirmelerine yol açarak, suçluluk alt kültürünün ortaya çıkmasında etkili olmaktadır (Vito ve Holmes,1994:165; Williams ve McShane,1999:115-116). Başka bir alt kültür teorisyeni olan Miller, mevcut düzene karşı çıkan alt sınıftakilerin problemleri ve bir sınıfın temelinde başarıyı sınırlandıran sosyal yapısı ile şiddeti meydana getiren değerleri arasındaki çatışmanın suçlu alt kültürünün gelişmesini sağlayacağını öne sürmüştür (Kızmaz, 2005:158). Günümüz şartlarına bakıldığında da durum değişmemektedir. Özellikle büyük kentlerde sosyal hareketliliğin artması, sosyal denetim mekanizmasının etkisiz kalması ve sosyal normların insan davranışlarını yönetici konumunda olması gibi nedenler bir suç alt kültürü oluşmasına sebebiyet vermektedir (Hancı,1999; 24-28).

Ekoloji teorileri, suçu, çevrenin değişimi ile birlikte ortaya çıkan sosyal değişimin bir fonksiyonu olarak açıklamaya çalışmaktadırlar (İçli, 2007:103). Dönmezer, 1964-68 yılları arasında Ereğli'deki sanayileşme sürecinin suç oranları üzerine etkisini araştırmıştır. Bu araştırmaya göre, 1965-66 yılları arasında Ereğli' de suç oranlarının % 30 artmış ve bu artışın nedeni de 1965'ten itibaren bölgeye gelen sanayi işçilerin nitelikleri olarak belirlenmiştir (Dönmezer, 1974:134-145). Türkiye'de özellikle sosyo-ekonomik açıdan gelişmişliğin yüksek olduğu bölgelerde en fazla mala karşı suçların işlendiği tespit edilmiştir (Sanlı,1998:70). Bunun nedeni, mala karşı suç işleyenlerin nüfus oranı yüksek, sanayileşmenin yoğunlaştığı, göç alan illerde, eylemleri için müsait ortam bulduklarını ve büyük illere yönelmesidir (Karaaslan, 2000:35).

1.4.2. Sosyal Süreç Teorileri

Sosyal süreç teorileri, insanların suçlu bireyler haline gelme süreci üzerinde yoğunlaşmaktadır. İnsanların suçlu davranışı hangi koşullar altında ve neden öğrendikleri, toplumun suçlu davranışı önlemede hangi kontrol mekanizmalarını kullandığı ve suçlu davranışında bulunanların ötekiler tarafından nasıl etiketlendiği, sosyal süreç teorilerinin ilgi alanındadır.

Sosyal öğrenme teorisyenleri, insanların şiddete eğilimli olarak doğmadıklarını ancak daha sonraki yaşamlarında onu bir davranış kalıbı olarak öğrendiklerini kabul etmektedirler (Akers, 2000:74 vd). Suçlu davranışını öğrenen bu insanlar daha sonra devam eden süreç içerisinde, normal insanlara nazaran suçtan duymaları gereken utanç duygusundan yoksun hale de gelebilirler. Edwin Sutherland tarafından ortaya atılan “ayırıcı birleşimler teorisi”, ister yasalara uygun olsun isterse bir suç teşkil etsin, bütün davranışların öğrenildiğini kabul eder. Öğrenmenin esas kısmı, samimi kişisel gruplar içerisinde gerçekleşir. Nelerin öğrenildiği ise birlikteliğin yoğunluğuna, sıklığına ve süresine bağlıdır (Beşe 2003:81). Öğrenme kuramlarından bir diğeri de Burgess ve Akers tarafından geliştirilmiş olan “ayırıcı güçlendirme teorisi”dir (Akers, 2000:74). Bu teoriye göre, insanlar sapma davranışlarını koşullanma aracıyla doğrudan veya taklit yoluyla dolaylı yollardan öğrenmektedirler. Aynı şekilde öğrenilen davranış, pekiştirme ile güçlendirilebilir veya ceza ile zayıflatılabilmektedir (Kızmaz,2005:160-161).

Sosyal kontrol teorileri, insanlara aksi öğretilmediği müddetçe anti sosyal davranış sergileyeceklerini öne süren suç kuramlarıdır (Sokullu-Akıncı,2002:190). Yasalar, örf ve adetler, resmi veya özel kurumların emirleri, aile yapısı vb. gibi topluma ait yapılar kişiler üzerinde mikro veya makro düzeyde kontrol yeteneğine sahip varlıklar olup, insanların nasıl sosyal bir şekilde davranması gerektiğini belirlerler. Nye, çocuk suçluluğunun öğrenme süreci sonucu ortaya çıktığını kabul etmekle birlikte, bunun kontrol eksikliğinden de kaynaklanıyor olabileceğini ileri sürmektedir. Ona göre sosyal kontrol yoluyla birey kendi doğru yanlış bilincini geliştirir. Birey dolaylı olarak sevgi, şefkat bağlarının olduğu (ebeveyn gibi) kişiler tarafından da kontrol edilebileceği gibi, onları cezalandıran doğrudan bir kontrol de olabilir (İçli, 2007:125). Hirschi’ye göre ise, bütün bireyler potansiyel olarak hukuk normlarını ihlal etme eğilimindedirler, ancak kontrol altında tutulduklarını düşündükleri için bu eğilimleri açığa çıkarmamaktadır. Kontrol mekanizması, bireylerin aileleri, arkadaşları, komşuları ve

işverenlerinden korkarak yasal olmayan davranışlara girmemeleri şeklinde ortaya çıkmaktadır. Toplumda bu tür bağların olmaması, bireylerin suç işleme konusunda kendilerini özgür hissetmelerine neden olur (Siegel,1998:208-209).

Etiketleme teorileri, bireylerin suç işleme süreçleri üzerinde onların toplum tarafından etiketlenmelerinin etkili olduğu varsayımına dayanan teorilerdir. Buna göre, bireylerin sapkın veya suçlu olarak etiketlenmeleri, onların toplumdan dışlandıkları yönünde bir duyguya kapılmalarına yol açmaktadır. Bu dışlanma duygusu da onların suçlu gruplarla ilişkiye girmelerinde etkili olmaktadır (Kızmaz,2005:171). Bu teoriyi geliştirenlerden Lemert'e göre, sapma öncelikle, çeşitli sosyal, kültürel ve psikolojik şartlar altında ortaya çıkmakta ve bireyin sosyal rolü üzerinde belirgin değişikliklere yol açmamaktadır. Ancak, toplumun bu sapma davranışa gösterdiği tepkilere birey, açık ve gizli olarak savunma, saldırı veya uyum anlamına gelen pekişmiş bir sapma davranışı ile reaksiyon göstermektedir (Reid,1997:211). Bu yaklaşıma göre; cezaevleri, ıslah evleri ve akıl hastanelerinin sapma davranışı pekiştiren kurumlar olarak işlev görmeleri olasıdır (Kızmaz,2005:166). Becker'e göre, etiketleme süreci iki şekilde gerçekleşebilir. İlkinde gözlemciler devamlı bireyi takip ederek, etiketlemeye devam ederler. İkincisinde ise sapma davranışında bulunan birey kendisine yöneltilen etiketi benimseyerek, sapma davranışları sürdürür (Sokullu-Akıncı 2002: 201). Bu teoriye göre, ilk defa suç işleyenlere toplum tarafından olumsuz değer yargıları ile bakılması yani etiketlenmeleri, bu kişilerin sosyal yaşamlarını etkilemekte ve tekrar suç işlemelerine neden olmaktadır (Demirbaş, 1990:68). Etiketleme teorisi, suçu sadece bireyin etiketlenmesine bağlayarak, suçun sosyal, kültürel, ekonomik etkenlerini yok sayması nedeniyle eleştirilmiştir. Ayrıca etiketlenmenin hangi tür suçlarda etkili olduğu yönünde bir sınırlama getirmemiştir. Oysa, Türkiye'de işlenen hırsızlık suçlarında, suçun faillerine karşı çevrenin genel tutumu olumlu olmazken, adam öldürme suçlarının kan davası veya namus nedeniyle işlenmesi durumunda, kişinin toplum içindeki saygınlığının korunduğu öne sürülmektedir (İçli, 1992:152-161). Bu durumda etiketleme teorisi bütün suçları açıklamak için tek başına yeterli değildir.

Feminist teoriler, diğer sosyolojik suç teorilerine tepki olarak ortaya çıkmıştır. Diğer suç teorileri toplumdaki cinsleri ve cinsiyet rollerini anlamada başarısız olmuşlardır. Feminist teori, erkeğin kadın üzerinde güce sahip olduğu görüşüne dayanmaktadır (Cullen ve Agnew, 1999: 341). Adler, cinsler arası eşitlik geliştikçe kadın suçluluk oranının, erkek tarafından hâkim olunan alanlarda artacağını öne sürmektedir (İçli, 2007:137).

2. GEREÇ VE YÖNTEMLER

Türkiye'nin suçlu profilini ortaya çıkarmak üzere, çeşitli suçlardan cezaevlerinde bulunan ve suç işlediği kesinleşmiş hükümlüler ile anket yapılması en uygun yöntem olarak benimsenmiştir.

Türkiye'deki bütün cezaevlerinde anket çalışması yapmanın zamansal ve parasal açıdan zorluğu göze alınarak, çalışma Türkiye'deki coğrafi bölgeleri en iyi şekilde temsil edecek şekilde %95 güvenilirlikle, küme tekniği ile yapılan örneklem seçimiyle sınırlandırılmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın; Adana, Gaziantep, Şanlıurfa, Malatya, Elazığ, Sivas, Bilecik, Bursa, Bandırma (Balıkesir), Çanakkale, Kastamonu, Bartın, Çankırı, İnebolu (Kastamonu), Afyon, Isparta, Manisa, Ödemiş (İzmir), Nazilli (Aydın), Ulucanlar (Ankara), Paşakapısı (İstanbul), Mersin, Diyarbakır, Erzurum, Trabzon, Samsun ve Edirne il ve ilçelerindeki açık ve kapalı cezaevlerinde yürütülmesi uygun bulunmuştur.

İncelenmesi farklı yöntemler gerektiren suç türleri konusunda bir sınırlamaya gidilmiştir. Terör ve organize suçlar, sıradan diğer suçlara göre farklı motivasyon ve yöntemle işlendiğinden, bu tür suçların araştırılması farklı bir metodoloji gerektirmektedir. Bu nedenle anket çalışmasında terör ve organize suçlardan hüküm giyenlere yer verilmemiştir. Yine aynı nedenlerle çocuk suçluluğu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Zira başka bir çalışmanın konusu olan çocuk suçluluğunun araştırılması için farklı bir anket formunun hazırlanması, anketörlerin belli bir eğitimden geçmiş olması gereklidir. Böylelikle yapılan çalışma, Türkiye'deki cezaevlerinde bulunan, terör ve organize suçlar dışında kalan suçlardan hükümlü yetişkinleri kapsamıştır.

Belirlenen cezaevlerinde hükümlü olan 2778 yetişkin ile anket çalışması tamamlanmıştır. Çalışma sonunda anketler değerlendirilerek; cevaplanmayan veya cevaplananlar arasında çelişkili cevaplar verdikleri tespit edilenler geçersiz sayılmış ve değerlendirme dışı bırakılmıştır.

Ankette toplam 92 soruya yer verilmiştir. Bunların ilk kısmı, hükümlülerin yaş, cinsiyet, medeni hal, eğitim durumu, ailesinin tahsili, kardeş sayısı gibi demografik özelliklerini tespit etmeye yönelik olmuştur. Bu soruların devamında, hükümlülerin sosyal çevresini, ekonomik durumlarını ve kültürel değerlerini tanımaya yönelik sorulara yer verilmiştir. İkinci kısımda ise, sorular suç üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu sorularla, suçun neden, nasıl bir yöntemle işlediği, suçun meydana getirdiği mağduriyetin boyutu, fail-mağdur ilişkileri ile suç sonrası failin suç üzerindeki düşüncelerini tespit etmek amaçlanmıştır.

Anket uygulamasının bitiminden sonra elde edilen verilerin kodlanması aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada açık uçlu sorulara alınan cevaplar belirli bir sistem içerisinde gruplandırılmıştır. Örneğin yaşla ilgili sorulara verilen cevaplar, kendi içerisinde, 15 – 65 yaş arasında 10 aralık katsayısı ile gruplandırılmıştır.

Araştırma sonuçları frekans tabloları ve çapraz tablolar haline getirilerek, değişkenler arasındaki ilişki standart sapmaya bağlı olarak değerlendirilmiştir. Tablolarda değişkenlere ait ortak değerler ve beklenen değerler karşılaştırmaya olanak sağlayacak biçimde sunulmuş ve bu değerler arasındaki farkın büyüklüğü ortaya çıkan sonucu belirlemiştir. Aralarında ilişki saptanan değişkenler ile suç türleri ayrı ayrı ele alınarak, bu değişkenlerin suç türleri üzerinde ne derece etkili olduğunu belirlemek amacıyla çoklu analizler yapılmıştır.

3. BULGULAR

Türkiye genelindeki 27 açık ve kapalı cezaevinde toplam 3152 hükümlü ile görüşülmüştür. Anket formları değerlendirildikten sonra, cevapsız, çelişkili cevapları bulunan formlar elenerek, bu sayı 2778'e indirilmiş ve verilerin analizi bu sayı üzerinden yapılmıştır.

Tablo-1: Hükümlülerin Cinsiyetlerine ve Suç Gruplarına Göre Dağılımı

SUÇ GRUPLARI	KADIN	ERKEK	TOPLAM
CANA KARŞI SUÇLAR	189	1166	1355
CİNSEL SUÇLAR	14	213	227
MALA KARŞI SUÇLAR	126	1070	1196
TOPLAM	329	2449	2778

Örneklem grubuna genel olarak bakıldığında, grubun çok büyük bir kısmını erkek hükümlüler oluşturmaktadır. Erkekler 2449 kişiyle grubun %88,4'ünü oluştururken, kadınların oranı 329 ile %11,6'dır.

Tablo-2: Hükümlülerin Cinsiyetlerine ve Suç Türlerine Göre Dağılımı

SUÇ GRUBU	SUÇ TÜRLERİ	KADIN	ERKEK	TOPLAM
CANA KARŞI SUÇLAR	ADAM ÖLDÜRME	173	817	990
	YARALAMA	16	349	365
CİNSEL SUÇLAR	CİNSEL SALDIRI	7	138	145
	KIZ KAÇIRMA	7	75	82
MALA KARŞI SUÇLAR	HIRSIZLIK	54	416	470
	GASP/KAP-KAÇ	43	443	486
	DOLANDIRICILIK	23	176	199
	GÜVENİ KÖTÜYE KULLANMA	6	35	41
TOPLAM		329	2449	2778

Örnekleme içinde genel olarak suç gruplarına bakıldığında, grubun yarısına yakını (%48,8) cana karşı suçlardan hükümlü olanlar oluşturmaktadır. Bunu sırasıyla mala karşı suçlardan hükümlüler (%43) izlemektedir. Cinsel suçlardan hükümlüler ise sadece %8,2'lik bir kısmı oluşturmaktadır. Veri analizleri her suç grubu için ayrı ayrı yapılmıştır.

3.1. CANA KARŞI SUÇLAR

Cana karşı suçlar, bireylerin yaşam hakkının tamamen ortadan kaldırmaya yönelik öldürme ile öldürme olmaksızın vücut bütünlüğüne zarar vermeye yönelik her türlü yaralama eylemlerini ifade etmektedir (Adler ve diğerleri, 2004: 238).

Türk Ceza Kanunu'nda öldürme suçları, "Hayata Karşı Suçlar" başlığı altında; kasten öldürme (m.81), nitelikli öldürme (m. 82), ihmalle öldürme (m. 83), intihar (m. 84) ve taksirle öldürme (m. 85) maddelerinde düzenlenmiştir. Yaralama suçlarına ise, "Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar" başlığında, kasten yaralama (m. 86), nitelikli yaralama (m. 87, 88) ve taksirle yaralama (m. 89) maddelerinde yer verilmiştir (Bıçak, 2004).

3.1.1. Tek Yönlü Analizler

Tablo-3: Hükümlülerin Cinsiyetine ve İşledikleri Suç Türüne Göre Dağılımı

		Cinsiyet		Toplam
		Kadın	Erkek	
Hali hazırda hüküm giyilen suç	Adam yaralama	16	349	365
	Adam öldürme	173	817	990
Toplam		189	1166	1355

Örneklemede, hayata karşı işlenen suçlar kategorisindeki adam öldürme ve adam yaralama hükümlüleri bulunmaktadır. Toplam 1355 adam öldürme ve adam yaralama hükümlüsünün % 87'si erkek, % 13'ü ise kadındır.

Tablo-4: Hükümlülerin Suç İşleme Anındaki Medeni Hal Durumu

Medeni hal	Hiç evlenmemiş	Evli	Eşi ölmüş	Boşanmış	Çok eşli	Cevapsız	Toplam
Sayı	523	697	26	89	8	12	1355
Yüzde	38,9	51,4	1,9	6,6	0,6	0,9	100,0

Suç işleme yaşı olarak % 38 oranı ile 16-25 yaş grubu ilk sırada gelmektedir, sırası ile % 31 ile 26-35, % 17,5 ile 36-45 yaş grubu izlemektedir.

Medeni hal durumu incelendiğinde grubun % 52'si evli, % 39'u hiç evlenmemiş, % 7'si boşanmış, % 1,5'inin eşi ölmüş, % 0,5'i ise çok eşlidir.

Tablo-5: Hükümlülerin Öğrenim Düzeyine Göre Dağılımı

	Okur-yazar değil	Okur-yazar, ilköğretim mezunu değil	İlköğretim mezunu	Lise mezunu	Yüksekokul/üniversite mezunu	Cevapsız	Toplam
Sayı	92	95	934	201	31	2	1355
Yüzde	6,8	7,0	68,9	14,8	2,3	0,14	100,0

Öğrenim durumu açısından, grubun düzeyi oldukça düşüktür. Hükümlülerin %14'ü hiç okuma-yazma bilmeyenler ile okuryazardır. %70'i ise, ilköğretim mezunudur. İlköğretim ve altı eğitim düzeyinin toplamı %84'ü bulmaktadır. Hükümlülerin ebeveynlerinin öğrenim düzeyi ise daha da düşüktür. Annelerin % 53'ü okuryazar değil, % 9,7'si okuryazar, %34'ü ilköğretim mezunudur. Lise ve üniversite mezunu olanlar ise % 3,2 oranındadır. Babaların %

29'u okuryazar değil, % 13'ü okuryazar, % 51'i ilköğretim mezunudur. Lise ve üniversite mezunu olanlar ise % 7 oranındadır.

Tablo-6: Hükümlülerin Meslek Dağılımı

MESLEKLER	SAYI	YÜZDE
Hiç çalışmadım	84	6,3
Zanaatkâr	223	16,8
Esnaf	311	23,4
Çiftçi	197	14,8
Profesyonel/yardımcı profesyonel	30	2,3
Sanayi sektörü işçi	106	8,0
Hizmet sektörü işçi	155	11,6
Eğlence sektörü	12	0,9
Kamu çalışanı	49	3,7
Seyyar satıcı	18	1,4
Günlük / Geçici çalışan	34	2,6
Emekli	13	1,0
Yasadışı işlerle geçimini sağlayan	20	1,5
Ev hanımı	59	4,4
Öğrenci	20	1,5
Toplam	1331	100,0
Cevapsız	24	
Toplam	1355	

Meslekler sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde % 23,4 ile esnaf ilk sıradadır. İkinci sırada ise %16,8 ile zanaatkâr gelmektedir. Çiftçiler ise, % 14,8'lik oranla üçüncü sırada yer almaktadır.

Çalışma amacı sorulduğunda hükümlülerden % 52 oranında aileyi geçindirmek cevabı alınmıştır. Eşin çalışmaması % 39 oranla ikinci sıradadır ve bu cevapların çoğunluğu kadın hükümlülere aittir. Meslek öğrenmek veya hoşlandığı bir işi yaptığına dair verilen cevap ise %8 oranındadır. Hükümlülerin ekonomik durumları ile ilgili soruya verilen cevaplar içinde en yüksek oran % 54 ile geçimini güçlükle sağlayanlar oluşturmaktadır.

Hükümlülerin çok büyük kısmı çok çocuklu ailelerden gelmektedir. Kardeş sayıları incelendiğinde, 4-6 kardeşe sahip olanların oranı %43'tür. 7-9 kardeşe sahiplerin oranı % 24'tür. Bununla birlikte, anne ve babanın öz olma oranı % 94'tür. Grubun % 81'i çocukluğunun anne, baba ve kardeşleri ile birlikte geçtiğini, sokaklarda ve yetiştirme yurdunda büyüdüğünü ifade edenler ise % 3,4 tür. Ailede sadece babasının çalışanlar % 56, hem anne hem de babasının çalışanlar ise % 26'dır. Çocukluk dönemindeki ekonomik durumları ile ilişkili sorulara grubun % 37'si geçimlerini rahatlıkla sağladıklarını, % 63'ü ise güçlüklerle geçindiklerini ifade etmişlerdir. Ailenin en büyük problemi nedir sorusu; %63'lik oranında ekonomik sebepler, % 7,5 oranında alkol kullanımı, % 5,4 oranında aile içi şiddet olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo-7: Hükümlülerin Cezaevine Girmeden Önce Yaşadıkları Yerleşim Birimine Göre Dağılımı

YERLEŞİM BİRİMİ	SAYI	YÜZDE (%)
İl Merkezi	681	50,6
İlçe	326	24,2
Kasaba	63	4,7
Köy	275	20,4
TOPLAM	1345	100,0

Cana karşı suçlardan hükümlülerin % 50,6'sı yaşamları süresince hiç mahalle ya da ev değiştirmemiş; %24,2'si ise doğma büyüme aynı yerleşim biriminde yaşadığını ifade etmiştir. Grubun % 54'ü yaşadıkları yerin yerlisi olduğunu kabul etmektedir. Yaşadıkları yere başka bir yerden göç ettiğini belirtenler arasında başka bir il merkezinden göç edenlerin oranı % 16, ilçeden göç edenlerin oranı %11, köyden göç edenler ise en yüksek oranla %17'dir. Göç sebebi sorusuna hükümlülerin % 70'i daha iyi bir yaşam ve iş bulmak için, %13'ü akrabalarının yanına yerleşmek için, %9'u eğitim nedeniyle ve %1'i kan davası nedeniyle cevabını vermiştir.

Aile içi ilişkilerde herkesin iyi anlaşmış olduğunu belirtenler % 67 iken, grubun % 73,5 anne ve babasıyla iyi anlaşmış, % 15'i ise babası ile anlaşamadığını belirtmektedir. Anne ve baba ile anlaşamama % 7'dir. Kardeşleri ile iyi anlaşmış olduğunu belirtenlerin oranı % 90'dir. Eşi ile iyi

anlaşan hükümlülerin oranı %71'dir. Çocukları ile olan ilişkide sevip, ilgilendiğini ifade edenlerin oranı, % 95'tir.

Örneklem grubunun % 75'i arkadaş çevresinin geniş olduğunu, % 70'i arkadaşlarının hepsiyle iyi anlaşmış, %14'ü az anlaşmış ifade etmiştir. Arkadaşları arasında suç işleyenlerin bulunduğunu ifade edenlerin oranı ise % 41,6'dır. Çocukken ve gençken suç işleme durumları sorulduğunda, %66'sı hiç suç işlemediğini, % 9,5'i mala karşı suçları işlediğini, % 13'ü kavgaya karıştığını, % 5'i uyuşturucu madde kullandığını, % 4'ü evden kaçtığını, % 2'si kumar oynadığını, % 0,5'i ise adam öldürme suçuna karıştıklarını belirtmiştir.

Hükümlülerin % 18'i bu suçu işlerken başkalarından yardım veya teşvik gördüğünü belirtmiştir. Bunlardan arkadaş çevresinden teşvik veya yardım alanların oranı % 58,3; aileden teşvik veya yardım alanların oranı %27,8; akrabalarından yardım ve teşvik alanlar ise %11'i oluşturmaktadır.

Hükümlü ailelerinin suça bakışı sorulduğunda, % 61'i ailelerinin işlemiş oldukları suçu onaylamadıklarını, % 28'si ise ailelerinin kendilerini anlayışla karşıladıklarını belirtmişlerdir. Hükümlülerin çevrelerindeki %46 oranında olumsuz tepki vermiş; %33 oranında kayıtsız kalmışlardır. Çevrenin suç işleyenlere karşı tutumu sorusuna grubun % 64'ü'ü suçlular dışlanır diye cevap verirken, %13'ü kayıtsız kalındığını, %12,5'i çevredekilerin kendisine yönelik değilse desteklendiğini, %6'sı ise suçun niteliğine ve kişiye göre değiştiği cevabını vermiştir.

Tahliye sonrası hükümlülerin yarısından fazlası (%52), geldikleri çevreye geri döneceklerini belirtmişler; geri kalan kısmı ise yaşadıkları bölgeye dönmeyeceklerini ifade etmişlerdir. Bulduğu çevreye yeniden dönmek isteme sebebine % 99 oranında aile, çevresi ve işinin bulunması cevabı verilmiştir. Geri dönmeme sebebi olarak % 58'i yeni bir çevre edinmeyi, % 33'ü ise mağdurun ailesini ve yakınlarını neden olarak göstermiştir. Tahliye sonrası kendilerini en çok korkutan nedir sorusuna; % 56'sı iş bulamamak, % 16'sı aile veya çevrenin dışlaması yanıtını vermiştir. Grubun % 17'si ise, hiç bir korkusunun bulunmadığını belirtmiştir.

Suçun işlendiği yerleşim birimi sorusuna % 45 oranında il, %25 oranında ilçe ve yakın oranda köy cevabı verilmiştir. Hüküm giyilen suçun % 40'ı sokakta, %27,5'i suç evde, % 15'i işyerinde ve geri kalan kısmı ise arazi, araç ve kamu binalarında işlendiği cevabı verilmiştir. Suçun nasıl işlendiği sorusuna ise, %67 oranında aniden, % 24'ü kaza sonucu %9'u ise plan yaparak işlendiği cevabı verilmiştir. Suç aleti % 45 oranı ile en fazla ateşli

silahlardır. Bunu sırasıyla % 38 oranında kesici ve delici alet, %3 oranında taş veya sopa izlemektedir.

Mağduru tanıma sorusuna, %64 oranında hepsini tanıdıkları, %13 oranında ise kısmen tanıdıkları cevabını vermişlerdir. Mağduru nereden tanıyorsunuz sorusuna ise %39 oranında tanımadıklarını, %20'si aileden biri olduğunu, %23'ü uzaktan akraba veya tanıdık olduğunu geriye kalanlar ise akraba, arkadaşta cevabını vermişlerdir.

3.1.2. Çok Yönlü Analizler

Örneklem kapsamında cana karşı işlenen suçlardan adam öldürme ve adam yaralama suçlarına ait veriler çeşitli değişkenler açısından iki ve çok yönlü tablolar halinde değerlendirilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişki ki-kare tekniği kullanılarak test edilmiş, standart sapmadan yararlanarak yorumlanmıştır.

Tablo-8: Hükümlülerin İşledikleri Suç Türü İle Cinsiyetleri Arasındaki İlişki

Hali Hazırda Hüküm Giyilen Suç					
			Adam Yaralama	Adam Öldürme	Toplam
Cinsiyet	Kadın	Değer	16	173	189
		Beklenen değer	50,9	138,1	189,0
		Std. Sapma	-4,9	3,0	
	Erkek	Değer	349	817	1166
		Beklenen değer	314,1	851,9	1166,0
		Std. Sapma	2,0	-1,2	
Toplam		Değer	365	990	1355
		Beklenen değer	365,0	990,0	1355,0

Ki-Kare=38,077 $\alpha=0,043$

Hükümlülerin şu anda hüküm giydikleri suç türü ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Tabloya bakıldığında, kadınların adam yaralama suçunu (Std. Sapma -4,9)

beklenenden az işledikleri, adam öldürme suçunu (Std. Sapma 3,0) beklenenden fazla işledikleri görülmektedir. Erkekler adam yaralama suçunu (Std. Sapma 2,0) beklenenden fazla; adam öldürme suçunu (Std. Sapma -1,2) beklenenden az işlemiştir. Kadınlar erkeklere oranla, adam öldürme suçunu fazla işlemelerine karşın adam yaralama suçunu daha az işlemişlerdir.

Tablo-9: Hükümlülerin İşledikleri Suç Türü İle Yaşları Arasındaki İlişki

		Şu Anda Hüküm Giyilen Suç			Toplam
		Adam Yaralama	Adam Öldürme		
Yaş	16-25 Yaş	Değer	81	210	291
		Beklenen değer	78,6	212,4	291,0
		Std. Sapma	0,3	-0,2	
	26-35 Yaş	Değer	157	339	496
		Beklenen değer	134,0	362,0	496,0
		Std. Sapma	2,0	-1,2	
	36-45 Yaş	Değer	66	214	280
		Beklenen değer	75,6	204,4	280,0
		Std. Sapma	-1,1	0,7	
	46-55 Yaş	Değer	37	131	168
		Beklenen değer	45,4	122,6	168,0
		Std. Sapma	-1,2	0,8	
	56-65 Yaş	Değer	14	63	77
		Beklenen değer	20,8	56,2	77,0
		Std. Sapma	-1,5	0,9	
66+ Yaş	Değer	4	13	17	
	Beklenen değer	4,6	12,4	17,0	
	Std. Sapma	-0,3	0,2		
Toplam		Değer	359	970	1329
		Beklenen değer	359,0	970,0	1329,0

Ki-Kare=12,470 $\alpha=0,029$

Hükümlülerin hâlihazırda hüküm giydikleri suç türü ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Hükümlü sayısı içerisinde adam yaralama suçu en fazla 26-35 yaşları

arasında (Std. Sapma 2,0) beklenen değerden fazla işlenmiştir. Adam öldürme suçunu yine 26-35 yaş grubu hükümlüler beklenene yakın değerde (Std. Sapma -1,2) işlemiştir. Diğer yaş gruplarında beklenen değerden farklı bir sonuç çıkmamıştır.

Tablo-10: Hükümlülerin İşledikleri Suç Türü İle Medeni Halleri Arasındaki İlişki

		Hali Hazırda Hüküm Giyilen Suç			Toplam
			Adam yaralaması	Adam öldürme	
Suç İşleme Anındaki Medeni Hal	Hiç evlenmemiş	Değer	168	355	523
		Beklenen değer	140,2	382,8	523,0
		Std. Sapma	2,3	-1,4	
	Evli	Değer	166	531	697
		Beklenen değer	186,8	510,2	697,0
		Std. Sapma	-1,5	0,9	
	Esi ölmüş	Değer	2	24	26
		Beklenen değer	7,0	19,0	26,0
		Std. Sapma	-1,9	1,1	
	Boşanmış	Değer	23	66	89
		Beklenen değer	23,9	65,1	89,0
		Std. Sapma	-0,2	0,1	
	Çok eşli	Değer	1	7	8
		Beklenen değer	2,1	5,9	8,0
		Std. Sapma	-0,8	0,5	
Toplam		Değer	360	983	1343
		Beklenen değer	360,0	983,0	1343,0

Ki-Kare=16,427 $\alpha=0,002$

Hükümlülerin işledikleri suç ile medeni halleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Hiç evlenmemiş olanlarda adam yaralama suçunu beklenen değer üzerinde çıkmıştır (Std.

Sapma 2,3). Evli olanlarda beklenene yakın değerde (Std. Sapma, -1,5); eşi ölmüş olan grupta beklenenden daha düşük değerde çıkmıştır (Std. Sapma, -1,9).

Tablo-11: Hükümlülerin Cinsiyetleri İle Suç İşleme Sırasındaki Medeni Halleri Arasındaki İlişki

			Cinsiyet		Toplam
			Kadın	Erkek	
Suç işleme Anındaki Medeni Hal	Hiç evlenmemiş	Değer	37	486	523
		Beklenen değer	73,2	449,8	523,0
		Std. Sapma	-4,2	1,7	
	Evli	Değer	122	575	697
		Beklenen değer	97,6	599,4	697,0
		Std. Sapma	2,5	-1,0	
	Eşi ölmüş	Değer	7	19	26
		Beklenen değer	3,6	22,4	26,0
		Std. Sapma	1,8	-,7	
	Boşanmış	Değer	21	68	89
		Beklenen değer	12,5	76,5	89,0
		Std. Sapma	2,4	-1,0	
	Çok Eşli	Değer	1	7	8
		Beklenen değer	1,1	6,9	8,0
		Std. Sapma	-,1	,0	
Toplam	Değer	188	1155	1343	
	Beklenen değer	188,0	1155,0	1343,0	

Ki-Kare=38,371 $\alpha=0,000$

Hükümlülerin cinsiyetleri ile suç işleme anındaki medeni halleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Evli kadınlarda bu değer beklenenden yüksek çıkmıştır (Std. Sapma 2,5)

Tablo-12: Hükümlülerin İşledikleri Suç Türü ile Meslekleri Arasındaki İlişki

		Hâlihazırda Hüküm Giyilen Suç		Toplam	
		Adam yaralam a	Adam öldürme		
En son yapılan iş	Hiç çalışmadım	Değer	26	58	84
		Beklenen değer	22,7	61,3	84,0
		Std. Sapma	,7	-,4	
	Zanaatkâr	Değer	75	148	223
		Beklenen değer	60,3	162,7	223,0
		Std. Sapma	1,9	-1,2	
	Esnaf	Değer	93	218	311
		Beklenen değer	84,1	226,9	311,0
		Std. Sapma	1,0	-,6	
	Çiftçi	Değer	36	161	197
		Beklenen değer	53,3	143,7	197,0
		Std. Sapma	-2,4	1,4	
	Profesyonel/yardımcı profesyonel	Değer	10	20	30
		Beklenen değer	8,1	21,9	30,0
		Std. Sapma	,7	-,4	
	Sanayi sektörü işçi	Değer	18	88	106
		Beklenen değer	28,7	77,3	106,0
		Std. Sapma	-2,0	1,2	
	Hizmet sektörü işçi	Değer	53	102	155
		Beklenen değer	41,9	113,1	155,0
		Std. Sapma	1,7	-1,0	
	Eğlence sektörü	Değer	4	8	12
		Beklenen değer	3,2	8,8	12,0
		Std. Sapma	,4	-,3	
Kamu çalışanı	Değer	9	40	49	
	Beklenen değer	13,3	35,7	49,0	
	Std. Sapma	-1,2	,7		
Seyyar satıcı	Değer	10	8	18	
	Beklenen	4,9	13,1	18,0	

		değer			
		Std. Sapma	2,3	-1,4	
Günlük/geçici çalışan		Değer	10	24	34
		Beklenen değer	9,2	24,8	34,0
		Std. Sapma	,3	-,2	
Emekli		Değer	5	8	13
		Beklenen değer	3,5	9,5	13,0
		Std. Sapma	,8	-,5	
Yasadışı işlerle geçimini sağlayan		Değer	6	14	20
		Beklenen değer	5,4	14,6	20,0
		Std. Sapma	,3	-,2	
Ev hanımı		Değer	3	56	59
		Beklenen değer	16,0	43,0	59,0
		Std. Sapma	-3,2	2,0	
Öğrenci		Değer	2	18	20
		Beklenen değer	5,4	14,6	20,0
		Std. Sapma	-1,5	,9	
Toplam		Değer	360	971	1331
		Beklenen değer	360,0	971,0	1331,0

Ki-Kare=52,513 $\alpha=0,000$

Tablo-13: Hükümlülerin İşledikleri Suç Türü ile Yaşadıkları Yerleşim Yeri Arasındaki İlişki

		Şu Anda Hüküm Giyilen Suç		Toplam	
		Adam yaralama	Adam öldürme		
Yerleşim yeri	il	Değer	206	475	681
		Beklenen değer	183,3	497,7	681,0
		Std. Sapma	1,7	-1,0	
	ilçe	Değer	88	238	326
		Beklenen değer	87,7	238,3	326,0
		Std. Sapma	,0	,0	
	Kasaba	Değer	16	47	63
		Beklenen değer	17,0	46,0	63,0
		Std. Sapma	-,2	,1	
Köy	Değer	52	223	275	
	Beklenen değer	74,0	201,0	275,0	

		Std. Sapma	-2,6	1,6	
Toplam		Değer	362	983	1345
		Beklenen değer	362,0	983,0	1345,0

Ki-Kare=12,885 $\alpha=0,005$

Hükümlülerin işledikleri suç türü ile yaşadıkları yerleşim yeri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Tablo incelendiğinde adam yaralama suçları köyde yaşayanlar açısından beklenen değerden %14 oranında (Std. Sapma -2,6) düşük çıkmıştır. İl merkezinde yaşayanların adam yaralama suçunu işlemelerinde önemli bir fark bulunmamakla birlikte (Std. Sapma 1,7) beklenen değerden fazla çıkmıştır. Diğer yerleşim yerlerinde beklenen değerler arasında bariz fark bulunmamaktadır. Adam öldürme suçu, köylerde, adam yaralamanın aksine % 23 oranla (Std. Sapma 1,6) beklenenden yüksek çıkmıştır. İl merkezinde adam öldürme suçu beklenen değerden azda olsa altında % 48 oranında (Std. Sapma -1,0) çıkmıştır.

Tablo-14: Hükümlülerin İşledikleri Suç Türü ile Suç Aleti Arasındaki İlişki

		Halihazırda Giyilen Suç			Toplam
		Adam Yaralama	Adam Öldürme		
Suç aleti	Hiçbir alet	Değer	31	116	147
		Beklenen değer	39,5	107,5	147,0
		Std. Sapma	-1,4	,8	
	Taş, sopa	Değer	6	40	46
		Beklenen değer	12,4	33,6	46,0
		Std. Sapma	-1,8	1,1	
	Kesici ve delici alet	Değer	162	348	510
		Beklenen değer	137,1	372,9	510,0
		Std. Sapma	2,1	-1,3	
	Ateşli silah	Değer	152	447	599
		Beklenen değer	161,0	438,0	599,0
		Std. Sapma	-,7	,4	
	Anahtar/torna vida	Değer	1	4	5
		Beklenen değer	1,3	3,7	5,0
		Std. Sapma	-,3	,2	
Teknolojik alet	Değer	0	3	3	

		Beklenen değer	,8	2,2	3,0
		Std. Sapma	-,9	,5	
	Araba	Değer	4	5	9
		Beklenen değer	2,4	6,6	9,0
		Std. Sapma	1,0	-,6	
	Diğer	Değer	2	11	13
		Beklenen değer	3,5	9,5	13,0
		Std. Sapma	-,8	,5	
Toplam		Değer	358	974	1332
		Beklenen değer	358,0	974,0	1332,0

Ki-Kare=17,383 $\alpha=0,015$

Hükümlülerin suç işlerken kullandıkları alet ile işledikleri suç arasında anlamlı bir ilişki vardır. Adam yaralama suçları en fazla % 45'lik bir oranla (Std. Sapma 2,1) kesici ve delici aletler ile işlenmektedir. Sıralamada adam yaralama suçları en fazla kesici ve delici aletlerle işlenirken, yakın bir oranla ateşli silahla adam yaralama gelmektedir. Ancak ateşli silahlar ile yaralama beklenenden az çıkmıştır. Örneklemeye dahil edilen hükümlülerden 447'si % 46 gibi bir oranla ateşli silahlarla adam öldürdüklerini, 348'i ise %36'lık bir oranla kesici ve delici aletleri kullandıklarını belirtmişlerdir. Adam yaralama suçunda taş ve sopa kullanımı suçunda az farkla beklenenin üzerinde bir oranda çıkmıştır.

Tablo-15: Hükümlülerin Cinsiyetlerine Göre, Suç İşleme Yaşları ile Suç Türleri Arasındaki İlişki

		Suç İşleme Yaşı						Toplam	
		- -15 Yaş	16-25 Yaş	26-35 Yaş	36-45 Yaş	46-55 Yaş	56-65 Yaş		
Cinsiyet	Kadın	Değer	1	70	57	42	15	0	185
		Beklenen değer	1,3	70,7	58,0	32,4	15,6	7,0	185,0

		Std. Sapma	-,2	-,1	-,1	1,7	-,2	-,7	
	Erkek	Değer	8	432	355	188	96	50	1129
		Beklenen değer	7,7	431,3	354,0	197,6	95,4	43,0	1129,0
		Std. Sapma	,1	,0	,1	-,7	,1	1,1	
Toplam		Değer	9	502	412	230	111	50	1314
		Beklenen değer	9,0	502,0	412,0	230,0	111,0	50,0	1314,0

Ki-Kare=11,641 $\alpha=0,040$

Hükümlülerin cinsiyetlerine göre, suç işleme yaşları ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kadınlarda 36-45 arası yaş grubu beklenene yakın bir değerde (Std. Sapma 1,7) suç işlerken, erkeklerde tüm yaşlarda beklenen değer ile yakın çıkmıştır.

Ancak 36-45 arası yaş aralığı erkek grubu, 36-45 arası yaş grubundaki kadınların aksine kısmen de olsa beklenin altında bir değerde suç işlemişlerdir. 50-55 arası yaş grubu erkekler diğer yaş gruplarına kıyasla çok azda olsa beklenen değer üzerinde suç işlemişlerdir.

3.2. CİNSEL SUÇLAR

Cinsel suçlar, ceza yasalarında, kamu ahlakı, genel adap, aile düzeni gibi kavramlarla çeliştikleri öngörülüp, kişinin cinsel özgürlüğüne, insanlık onuruna veya toplumsal düzenin varlığına zarar verdiği kabul edilen ve bu nedenle de günün geçerli toplumsal değerleri doğrultusunda cezalandırılan cinsel kökenli eylemlerdir (Can, 2003: 486-487).

Cinsel suçlara, 5235 Sayılı TCK kapsamında Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar başlığı altında dört ayrı maddede yer verilmiştir. Bu kısımda, Cinsel Saldırı Suçu (m.102), Çocukların Cinsel İstismarı (m.103), Reşit Olmayanla Cinsel İlişki (m.104) ve Cinsel Taciz (m.105) yer almaktadır (Bıçak, 2004).

3.2.1. Tek Yönlü Analizler

Araştırmaya dâhil olanlardan, cinsel suçlardan hükümlülerin toplamı 227 kişidir. Hükümlülerin % 93'ünü erkekler oluşturmaktadır. Grup yaş olarak en fazla % 34'lük oranla, 26–35 yaş grubunda 74 hükümlü bulunmaktadır. Medeni hal durumu incelendiğinde grubun % 42'sinin evli, % 37'sinin hiç evlenmemiş kategorisinde yer aldığı, % 16'sının boşanmış, % 3'ünün eşinin öldüğü ve % 0.40'ının da çok eşli kategorilerinde yer aldığı görülmüştür.

Hükümlülerin % 61'i çocuk sahibidir. Sahip oldukları çocuk sayısı bakımından en fazla % 40'lık oranla, 1–2 çocuk sayısı grubundadır.

Öğrenim durumu açısından gruba bakılacak olduğunda, grubun % 70'inin ilköğretim mezunu olmasına karşılık % 11'i lise mezunudur. Yüksekokul veya üniversite mezunu olanların oranının ise çok düşük olduğu görülmektedir. (% 1,8)

Tablo–16: Hükümlülerin Öğrenim Düzeyine Göre Dağılımı

ÖĞRENİM DÜZEYİ	SAYI	YÜZDE
Okuryazar değil	17	7,5
Okuryazar, ilköğretim mezunu değil	20	8,8
İlköğretim mezunu	159	70,0
Lise mezunu	27	11,9
Yüksekokul/üniversite mezunu	4	1,8
TOPLAM	227	100,0

Öğrenim yaşamı ile ilişkili sorulara verilen cevaplara bakıldığında, hükümlülerin % 84'ünün okulla ilgili bir sorunlarının bulunmadığını, öğrenimini yarım bırakanlar ise % 50'lik oranla ekonomik sebeplerden dolayı eğitimlerine devam edemedikleri ifade etmişlerdir.

Hükümlülerin kendi öğrenim durumları ile anne ve babaların öğrenim durumları arasında benzerlikler bulunmaktadır. Annelerin % 51'i okuryazar değil, % 9'u okuryazar ilköğretim mezunu değil, % 36'sı ilköğretim mezunudur. Lise ve üniversite mezunu grubunda ise bu oran % 2,7'dir. Babaların % 30'u okuryazar değil, % 12'si okuryazar ilköğretim mezunu değil, % 48'i ilköğretim mezunudur. Lise ve üniversite mezunu olan babaların oranı ise % 8'dir.

Tablo-17: Hükümlülerin Meslek Dağılımı

MESLEKLER	SAYI	YÜZDE
Hiç çalışmadım	9	4,0
Zanaatkâr	48	21,1
Esnaf	38	16,7
Çiftçi	27	11,9
Profesyonel/yardımcı profesyonel	2	0,9
Sanayi sektörü işçi	20	8,8
Hizmet sektörü işçi	39	17,2
Eğlence sektörü	1	0,4
Kamu çalışanı	10	4,4
Seyyar satıcı	6	2,6
Günlük/geçici çalışan	11	4,8
Emekli	3	1,3
Ev hanımı	4	1,8
Öğrenci	2	0,9
Cevapsız	7	3,1
TOPLAM	227	100,0

Meslek sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, en büyük yüzdenin zanaatkâr grubuna ait olduğu, ikinci sırada ise % 17'lik oranla bu grubu hizmet sektöründe işçi olarak çalışanların takip ettiği görülmektedir. En düşük yüzde ise eğlence sektöründe çalışan grupta yer almaktadır.(% 0,4)

Hükümlülere anne ve babalarının özlük üveylilik durumu sorulduğunda, hükümlülerin % 90'ı anne ve babalarının öz olduğunu, % 4'ü sadece annesinin öz ve % 6'sı ise sadece babasının öz olduğunu ifade etmiştir.

Hükümlülerin ekonomik durumları ile ilgili soruya verilen cevaplar içinde en yüksek oran % 53 ile geçimini güçlkle sağlayanlar almaktadır. Diğer grubu ise geçiminin rahat sağladığını belirtenler oluşturmaktadır.

Ailenin ekonomik özelliğini etkileyen bir başka unsur ise elde edilen gelire bağlı olan ailedeki kardeş sayısıdır. Hükümlülerin sahip oldukları kardeş sayısı incelendiği en fazla % 40'lık oranla, 4–6 kardeş sayısı grubunda 92 hükümlünün yer aldığı görülmektedir.

Tablo–18: Hükümlülerin Cezaevine Girmeden Önce Yaşadıkları Yere Göre Dağılımı

YAŞANAN YER	SAYI	YÜZDE
İl	107	47,1
İlce	60	26,4
Kasaba	12	5,3
Köy	48	21,1
TOPLAM	227	100,0

Grubun % 47'si yaşamları süresince hiç mahalle ya da ev değiştirmedeği, doğma büyüme aynı yerde bulunduğunu ifade ederken, % 21'i cezaevine girmeden önce köyde yaşadığını, % 47'si il'de yaşadığını belirtmiştir.

Yaşanılan yere başka bir yerden göç ettiğini belirtenler arasında ilden göç edenlerin oranı % 16, köyden göç edenlerin oranı % 20'dir. Neden göç ettikleri sorusuna % 73'ü daha iyi bir yaşam ve iş bulmak için cevabını vermiştir. Kan davası sebebiyle göç edenler ise en düşük seviyededir (% 0,9).

Örneklemin % 77'si arkadaş çevrelerinin geniş olduğunu, % 66'sı arkadaşlarının hepsiyle iyi anlaştığını ifade etmiştir. Arkadaşları arasında suç işleyenlerin bulunduğunu ifade edenlerin oranı ise % 36'dır. Suç işlerken teşvik görme ile karşılaştığımızda grupta teşvik görmedim diye belirtenlerin oranı %77 iken, teşvik gördüğünü belirtenlerin %13'ü arkadaşlarından teşvik gördüğünü ve suça yardımda bulduklarını belirtmektedir.

Çocukluk ve gençlik yıllarında suç işlemediğini belirtenlerin oranı % 63 iken, suç işleyenlerin % 17'si mala karşı işlenen suçlara karıştığını belirtmektedir. Çevrenin suç işleyenlere karşı tutumu sorusuna grubun %71'i suçlular dışlanır diye cevap verirken, % 11'i kendine yönelik değilse desteklenir cevabını vermiştir.

Grubun %77'si çocukluğunun anne, baba ve kardeşleri ile birlikte geçtiğini, sokaklarda ve yetiştirme yurdunda büyüdüğünü ifade edenler ise % 4'tür. Ailede sadece babasının çalıştığını ifade edenler % 53, hem anne hem de babasının çalıştığını belirtenler ise % 28'dir. Aile içi ilişkilerde herkesin iyi anlaştığını belirtenler % 66 iken, grubun % 63 anne

ve babasıyla iyi anlaşığı, % 21'i ise babası ile anlaşamadığını belirtmektedir. Kardeşleri ile iyi anlaşığı belirtenlerin oranı % 87'dir.

Çocukluk ve gençlik yıllarındaki ekonomik durumları ile ilişkili sorulara grubun % 40'ı maddi yönden istediklerine sahip olduğunu belirtirken, % 59'u istediklerine sahip olmadığını beyan etmiştir. Ailenin en büyük probleminin ekonomik sebepler olduğunu belirtenlerin oranı ile geçimlerini güçlkle sağladıklarını belirtenler birbirine yakın sonuçlar vermektedir (% 67, % 65).

Tablo–19: Hükümlülerin Suç İşledikleri Andaki Medeni Hale Göre Dağılımı

MEDENİ HAL	SAYI	YÜZDE
Hiç evlenmemiş	105	47,5
Evli	97	43,9
Esi ölmüş	5	2,3
Boşanmış	13	5,9
Çok esli	1	0,5
TOPLAM	221	100,0

Hükümlülerin % 43'ü suç işledikleri zaman evli, % 47'si hiç evlenmediklerini söylerken (Tablo 4) evlilerin % 40'ı 20–24 yaşlarında, % 30'u ise 15–19 yaşlarında evlendiklerini belirtmişlerdir. Evli grubun % 54'ü eşlerinin ilköğretim mezunu, % 20'si eşlerinin okuryazar olmadığını belirtmekte iken, yüksekokul ve üniversite mezunu olanların oranı ise % 1,5'dir.

Hükümlülerin % 65'i 1–2 çocuğa sahipken, % 27'si 3–5 çocuğa sahip olduğu görülmektedir. Eş ile ilgili sorulara % 66 iyi anlaşıklarını, % 31'i ara sıra sorun olurdu diye cevap verirken, hükümlülerin % 96'sı çocuklarını sevdiklerini ve ilgilendiklerini, % 12'si ise eşlerinin çocuklarıyla ilgilenmediğini belirtmiştir.

Cezaevine girmeden önce ne sıklıkla alkol alındığına ilişkin soruya hükümlülerin % 37'si hiç kullanmadıklarını belirtirken, her akşam alkol aldıklarını belirtenler % 13, ara sıra alkol aldıklarını belirtenlerin oranı ise % 48'dir. Alkol veya uyuşturucu etkisiyle suç işledikleri belirtenlerin oranı ise oldukça düşük görülmekte iken (% 15), suç işlerken hiçbir madde kullanmadığını belirtenlerin oranı % 62, alkol aldığını belirtenlerin oranı ise % 30'dur. Suç öncesi uyuşturucu madde kullanımı ise % 4 oranındadır.

Hükümlülerin %82'si ailelerinde kendilerinden başka suç işleyen kimse bulunmadığını, %63'ü daha önce herhangi bir suçtan hüküm giymediğini belirtirken, % 6'sı kız kaçırmaya ve % 4'ü cinsel saldırı suçundan önceden hüküm giydiklerini belirtmektedir.

Suçun işlendiği yerleşim birimi olarak hükümlülerin % 45'i il merkezinde, % 21'si köyde suç işlemiştir. Suçu bir plan doğrultusunda işlediğini belirtenlerin oranı % 26 iken, suç işleme esnasında hiçbir alet kullanmadım diyenlerin oranı ise % 90'dır. Suç işlemekte çok seyrekte olsa taş, sopa, kesici ve delici alet kullanıldığı da görülmektedir. Grubun % 93'ü suç esnasında mağdurda herhangi bir silah olmadığını, % 43'ü mağduru tanımadığını ve %21'i ise mağdurun komşusu veya uzaktan tanıdığı olduğunu ifade etmiştir. Grubun %27'si ise mağdurla aile veya akrabalık ilişkisinden dolayı tanıştıkları görülmektedir. Bunun yanında suç işlerken başkalarından teşvik ve yardım görmediğini belirtenlerin oranı % 82'dir.

Suç işleme nedeni olarak evlenmek amacı ile suça karıştığını belirtenlerin oranı % 28, namus veya kıskançlıktan dolayı suç işlediklerini belirtenlerin oranı ise % 6'dır. Yörelerinde kız kaçırmaya âdeti olduğunu söyleyenlerin oranı % 26, evlenmek için ekonomik yeterliliğin şart olduğunu belirtenlerin oranı ise % 61'dir.

Hükümlülerin % 73'ü suç işlediklerinden dolayı pişman oldukları, %6'sının suç sonrasında kendisine zarar vermek için teşebbüste bulunduğu, % 38'inin ise kendisine zarar vermeyi düşündüğü ifadelerden anlaşılmaktadır. İşlenen suçun cezasının bilinmesi hususundaki sorulara grubun % 88'i suçun cezasını bilmediğini belirtmiştir. Hükümlülerin %70'i suç sonrasında hiç kaçmadığını, % 13'ü kaçtığını, %15'i ise kaçtıktan sonra kendiliğinden teslim olduğunu ifade etmiştir.

Hükümlülerin %69'u kendilerinin suçlu olduğuna inanmamaktadır. Cinsel suçlardan hükümlülerin %40'ı cezaların suç işlenmesini engellemeyeceğini belirtmişlerdir. Tahliye sonrası grubun %57'si suç işlediği yerde yaşamaya devam edeceğini ifade etmiştir. Hükümlüler ev, iş ve çevreye sahip oldukları için suç işledikleri yere geri dönmek istemektedir. Bununla birlikte geri dönmek istemeyenlerin en büyük gerekçesi yeni bir çevreye sahip olmak istemeleridir. Hükümlülerin cezaevi sonrasında en çok korktukları husus ise %57 ile iş bulamamaktır. Hiçbir korkum bulunmamakta diye cevap verenler ise % 15'tir.

Hükümlüler yörelerinde evlenmek için kız kaçırmaya âdetinin olup olmadığı hususundaki soruya % 26 oranında olumlu yanıt verirken, çevrelerinde oğ alma âdeti olanların oranı ise %24'tür. Kavga etmek ve bıçakla adam yaralamak %23 oranında delikanlılık sembolü olarak nitelendirilirken, kız kaçırmak özellikle düşmanın kızını kaçırmak hususunda delikanlılık sembolü olarak cevap verenlerin oranı ancak %10'dur.

Grubun %40'ı hiçbir şekilde kan davasının sürmesini onaylamazken, namusla ilgili hususlarda kan davasının sürmesi gerektiğini belirtenler ise % 51 ile en yüksek oranda yer almaktadır. Ayrıca % 79'u cinsel konular hakkında herhangi bir eğitim almadıklarını, % 22'si suç işleyenlerin ruhsal yönden hastalıklı olduklarını düşündüklerini ifade etmiştir.

Eşinin aldatması durumunda öldürmeyi düşünebileceklerin oranı %24 iken, böyle bir durum sonrasında boşanırım diye cevap verenler %67'dir. Cinsel suçlarda karşı tarafın suçu tahrik ettiğine inananlar %70'tir. Namus cinayetlerine ceza verilmemesini isteyenler % 17, bu tür suçlarda daha az ceza verilmesini ifade edenlerin oranı ise % 38'dir.

Hüküm giyilen suçun aynısının kendisine karşı işlenmesi durumunda, suçluya verilecek cezanın miktarının nasıl olması gerektiği hususunda ise grubun % 17'si hiçbir ceza verilmemesi gerektiğini, % 48'i ise daha fazla ceza verilmesi gerektiğini belirtmektedir.

3.2.2. Çok Yönlü Analizler

Cevap değişkeni hüküm giyilen suç türü (cinsel saldırı ve kız kaçırma) için suçu işleyenlerin özellikleri arasında ilişki olup olmadığı, iki yönlü tablolar şeklinde aşağıda verilmiştir.

Tablo-20: Hükümlülerin Yaşları ve Hüküm Giydikleri Suç Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç		Toplam
			Cinsel saldırı	Kız kaçırma	
Yaş	16–25 Yaş	Değer	23	25	48
		Bekl. Değer	30,3	17,7	48,0
		Std. Sapma	-1,3	1,7	
	26–35 Yaş	Değer	46	28	74
		Bekl. Değer	46,7	27,3	74,0
		Std. Sapma	-0,1	0,1	
	36–45 Yaş	Değer	31	22	53
		Bekl. Değer	33,5	19,5	53,0
		Std. Sapma	-0,4	0,6	
	46–55 Yaş	Değer	26	4	30

		Bekl. Değer	18,9	11,1	30,0	
		Std. Sapma	1,6	-2,1		
		56–65 Yaş	Değer	8	1	9
		56–65 Yaş	Bekl. Değer	5,7	3,3	9,0
			Std. Sapma	1,0	-1,3	
			66+ Yaş	Değer	3	0
		66+ Yaş	Bekl. Değer	1,9	1,1	3,0
			Std. Sapma	0,8	-1,1	
			Toplam	Değer	137	80
		Bekl. Değer	137,0	80,0	217,0	

Ki-Kare=16,751 $\alpha=0,005$

Hükümlülerin suç işleme yaşı ile hüküm giydikleri suç türü incelendiğinde, 46–55 yaş grubu kız kaçırma hükümlülerinin beklenenden az olduğu ($\alpha=0,002$ Std. Sapma -2,1), 16–25 yaş grubu kız kaçırma hükümlülerinin ise beklenenden fazla sayıda görüldüğü anlaşılmaktadır (Std. Sapma 2,3).

Tablo–21: Yerleşim Yeri İle Hüküm Giyilen Suç Arasındaki İlişki

		Şu anda hüküm giyilen suç			Toplam
		Cinsel saldırı	Kız kaçırma		
Yerleşim yeri	İl	Değer	75	32	107
		Bekl. Değer	68,3	38,7	107,0
		Std. Sapma	,8	-1,1	
	İlçe	Değer	36	24	60
		Bekl. Değer	38,3	21,7	60,0
		Std. Sapma	-,4	,5	
	Kasaba	Değer	10	2	12
		Bekl. Değer	7,7	4,3	12,0
		Std. Sapma	,8	-1,1	

	Köy	Değer	24	24	48
		Bekl. Değer	30,7	17,3	48,0
		Std. Sapma	-1,2	1,6	
Toplam		Değer	145	82	227
		Bekl. Değer	145,0	82,0	227,0

Ki-Kare=8,157 $\alpha=0,043$

Hükümlülerin yerleşim yeri ile hüküm giydikleri suç arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur. İlde işlenen cinsel saldırı suçu bütünün %51'ini, kız kaçırma suçu ise % 39'unu oluşturmaktadır. İlçe ve köyde gerçekleşen kız kaçırma suçunun oranı birbiriyle aynı iken (% 29), ilçede gerçekleşen cinsel saldırı suçu % 24, köyde gerçekleşen cinsel saldırı suçu ise % 16 oranında yer almaktadır.

Suçun işlendiği yer ile hüküm giyilen suç arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki yoktur. Bununla birlikte, cinsel saldırı suçu en fazla evde işlenmekte (% 45), bunu sırası ile sokak, arazi ve işyeri takip etmektedir. Kız kaçırma suçunu incelediğimizde ise bu suç türünün en fazla evde işlendiği, bunu sokak, işyeri ve arazinin takip ettiği anlaşılmaktadır.

Tablo-22: Hükümlünün Ailesinin Suça Bakışı İle Hüküm Giyilen Suç Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç		Toplam
			Cinsel saldırı	Kız kaçırma	
Kişinin ailesinin suça bakışı	Onaylamadı	Değer	99	53	152
		Bekl. Değer	92,5	59,5	152,0
		Std. Sapma	,7	-,8	
	Kayıtsız kaldı	Değer	12	6	18
		Bekl. Değer	11,0	7,0	18,0
		Std. Sapma	,3	-,4	
	Anlayışla karşıladılar	Değer	15	21	36
		Bekl. Değer	21,9	14,1	36,0
		Std. Sapma	-1,5	1,8	
	Diğer	Değer	0	1	1

		Bekl. Değer	,6	,4	1,0
		Std. Sapma	-,8	1,0	
Toplam		Değer	126	81	207
		Bekl. Değer	126,0	81,0	207,0

Ki-Kare=8,542 $\alpha=0,036$

Kişinin ailesinin suça bakışı ile hüküm giyilen suç arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki yoktur. Bununla birlikte kız kaçırma suçu sonrası ailenin anlayışla karşılaşması beklenenden fazla (Std. Sapma 1,8), cinsel saldırı suçuna anlayış gösterme ise beklenenden azdır (Std. Sapma -1,5).

Kişinin çevresinin suça bakışı ile hüküm giyilen suç arasında ise anlamlı ilişki vardır. Kız kaçırma suçuna çevrenin anlayışla karşılaşması beklenenden fazladır ($\alpha=0,004$ Std. Sapma 2,5). Bunun yanında istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, çevrenin cinsel saldırı suçuna bakışı beklenenden az seviyede anlayışla karşılanmaktadır (Std. Sapma -1,9)

Çevrede oç alma âdetinin bulunması ile intikam duygusu arasında anlamlı ilişki vardır. Çevresinde oç alma âdetinin bulunduğunu belirten hükümlülerin intikam alma düşüncesi beklenenden fazla, aynı grup içerisinde intikam almayı düşünmeyenler ise beklenenden azdır ($\alpha=0,000$ Std. Sapma 3,9 ve -2,1). Çevrede oç alma âdetinin olmadığını belirten grup içerisinde intikam duygusu içerisinde bulunanlar beklenenden az seviyedir (Std. Sapma -2,2). İntikam duygusu içerisinde bulunmayan hükümlülerin çoğunlukta olduğu grupta, çevrede oç alma âdetinin bulunmadığını belirtenler arasında yer almaktadır (% 61).

Tablo–23: Daha Önce Hüküm Giyilen Suç İle Hali Hazırda Hüküm Giyilen Suç Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç		Toplam
			Cinsel saldırı	Kız kaçırma	
Daha önce hüküm giyilen suç	Cinsel saldırı	Değer	10	0	10
		Bekl. Değer	6,4	3,6	10,0
		Std. Sapma	1,4	-1,9	
	Kız kaçırma	Değer	3	11	14
		Bekl.	9,0	5,0	14,0

		Değer			
		Std. Sapma	-2,0	2,7	
TOPLAM		Değer	13	11	24
		Bekl. Değer	13,0	11,0	24,0

Ki-Kare=22,726 $\alpha=0,007$

Daha önce hüküm giyilen suç ile hali hazırda hüküm giyilen suç arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır. Daha önce kız kaçırma suçundan dolayı hüküm giyenlerin tekrar aynı suçtan dolayı hüküm giymeleri beklenenden fazla (Std. Sapma 2,7), cinsel saldırı suçundan dolayı hükümlü olmaları ise beklenenden azdır (Std. Sapma -2,0). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla beraber, cinsel saldırı suçundan tekrar hüküm giymenin beklenenden fazla olduğu görülmektedir (Std. Sapma 1,4).

Suçun neden işlendiği ile hali hazırda hüküm giyilen suç arasında anlamlı ilişki vardır. Buna göre, alkol ve uyuşturucu etkisi ile cinsel saldırı suçunu işleme beklenenden fazla, kız kaçırma suçunu işleme ise beklenenden azdır ($\alpha=0,000$ Std. Sapma 2,3 ve -2,6). Evlenme amacı ile cinsel saldırı suçunu işleme beklenenden az görülmekle birlikte (Std. Sapma -3,0), evlenme amacı ile kız kaçırma suçunu işleme ise beklenenden fazladır (Std. Sapma 3,5). Cinsel saldırı suçunun en fazla alkol ve uyuşturucu etkisi ile işlendiği, kız kaçırma suçunun ise daha çok evlenme amacı ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Kız kaçırma suçunun namus ve kıskançlıktan dolayı gerçekleştirilmesi ise oranı düşük olmakla birlikte beklenenden fazladır (Std. Sapma 2,0).

Suçun işlenme nedeni ile pişmanlık durumu arasında anlamlı ilişki vardır. Evlenme amacı ile suç işleyenlerin pişmanlık göstermemesi beklenenden fazladır ($\alpha=0,044$ Std. Sapma 3,4). Alkol ve uyuşturucu etkisi ile suç işleyenlerin pişman olması ise istatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte beklenenden fazladır (Std. Sapma 0,6)

Bir madde etkisi altında suç işleyenler tüm hükümlülerin % 20'sini oluşturmaktadır. Grubun suç işlerken madde kullanması ile suçlu olduğuna inanması arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki yoktur. Bununla birlikte madde kullanımı ile kişinin suçlu olduğuna inanma durumu beklenenden fazladır.

Tablo-24: Hükümlülerin Suç Türlerine Göre, Suç İşleme Yaşı ve Öğrenim Düzeyi İlişkisi

Öğrenim Durumu				Suç İşleme Yaşı						Toplam	
				1	2	3	4	5	6		
İlköğretim mezunu	Şu anda hüküm giyilen suç	Cinsel saldırı	Değer	1	23	32	23	8	5	92	
			Bekl. Değer	1,9	31,5	27,7	21,4	5,7	3,8	92,0	
			Std. Sapma	-,6	-1,5	,8	,3	1,0	,6		
	Kız kaçırma	Değer	2	27	12	11	1	1	54		
		Bekl. Değer	1,1	18,5	16,3	12,6	3,3	2,2	54,0		
		Std. Sapma	,8	2,0	-1,1	-,4	-1,3	-,8			
	Toplam			Değer	3	50	44	34	9	6	146
				Bekl. Değer	3,0	50,0	44,0	34,0	9,0	6,0	146,0

Ki-Kare=13,087 $\alpha=0,023$

1. -15 Yaş 2. 16-25 Yaş 3. 26-35 Yaş 4. 36-45 Yaş 5. 46-55 Yaş 6. 56-65 Yaş

Hükümlülerin suç türüne göre, suç işleme yaşı ile öğrenim düzeyi ilişkisinde, istatistiksel olarak anlamlı ilişki ilköğretim mezunu grubunda bulunmaktadır. İlköğretim mezunu 16-25 yaş grubunda bulunan hükümlülerin kız kaçırma suçunu işlemeleri beklenenden çok fazladır (Std. Sapma 2,0). Bu grupta suç işleme oranlarına bakıldığında, hüküm giyilen cinsel saldırı suçunun %68'i ve kız kaçırma suçunun %72'si bu grupta yer almaktadır. İlköğretim mezunları arasında cinsel saldırı suçundan hüküm giyenler en fazla 26-35 yaş grubunda, bütün cinsel saldırı suçlularının % 23'ünü oluşturmaktadır. Aynı grupta yer alan kız kaçırma suçundan hüküm giyenler ise, bu suçu en fazla 16-25 yaş grubunda işlemektedir. Bu grup bütün kız kaçırma suçlarının %36'sının failidir.

Hükümlülerin suç türüne göre, öğrenim düzeyi ile medeni hal ilişkisi anlamlı değildir. Bunun yanında, suç esnasında evli bulunan ilköğretim mezunlarının cinsel saldırı suçuna karışmaları beklenenden fazladır. Bu değer bütün cinsel saldırı suçlarının %30'unu oluşturmaktadır. Cinsel saldırı suçlarının ikinci sırasını ise hiç evlenmemiş ilköğretim mezunları oluşturmaktadır (% 28).

Hükümlülerin suç türüne göre, öğrenim düzeyi ile yaşanan yer ilişkisi anlamlı değildir. Bunun yanında, cinsel saldırı suçundan hüküm giyenlerden ilköğretim mezunu olanlar grubun

% 68'ini oluşturmaktadır. Cinsel saldırı suçunun en fazla ilde yaşayan ilköğretim mezunları tarafından işlendiği anlaşılmaktadır (%31). Yine aynı eğitim seviyesinde bulunup da ilçede yaşayan hükümlüler grubun %16'sını, köyde yaşayanlar ise % 15'ini oluşturmaktadır. Kız kaçırma suçundan hüküm giyenler içinde en büyük grup ilköğretim mezunlarıdır (% 73). Bu grupta ilde yaşayanlar ilk sırayı alırken (% 24), ilçe ve köyde yaşayanların oranı ise birbirine eşittir (%23). Kız kaçırma suçunu işleyen ilköğretim mezunlarının yaşadıkları yerleşim yerlerinin oransal olarak birbirine yakın oldukları görülmektedir.

Tablo–25: Hükümlülerin İşledikleri Suç Türlerine Göre Suçun İşlendiği Yerleşim Yeri İle Suç Mahalli Arasındaki İlişkisi

Suçun işlendiği yerleşim birimi				Suçun işlendiği yer					Toplam	
				Ev	İşyeri	Sokak	Arazi	Araç		
Köy	Şu anda hüküm giyilen suç	Cinsel saldırı	Değer	15	5	2	4	3	29	
			Bekl. Değer	13,0	3,7	6,8	3,7	1,9	29,0	
			Std. Sapma	,6	,7	-1,8	,2	,8		
	Kız kaçırma	Değer	6	1	9	2	0	18		
		Bekl. Değer	8,0	2,3	4,2	2,3	1,1	18,0		
		Std. Sapma	-,7	-,9	2,3	-,2	-1,1			
	Toplam			Değer	21	6	11	6	3	47
				Bekl. Değer	21,0	6,0	11,0	6,0	3,0	47,0

Ki-Kare=12,770 $\alpha=0,012$

Hükümlülerin suç türü kontrol edildiğinde suçun işlendiği yerleşim yeri ile suç mahalli ilişkisinde, istatistiksel olarak anlamlı ilişki, köyde işlenen suçlarda bulunmaktadır. Köyde yaşayan hükümlülerin, kız kaçırma suçunu sokakta işlemeleri beklenenden çok fazladır (Std. Sapma 2,3). İstatistiksel olarak anlamlı ilişki olmamakla birlikte, köyde yaşayan hükümlülerin, sokakta cinsel saldırı suçunu işlemeleri beklenenin altındadır (Std. Sapma - 1,8).

En fazla cinsel saldırı ilde (% 43) gerçekleşirken, bunu ilçe (% 30) ve köy (% 22) takip etmektedir. Kız kaçırma suçuna bakıldığında ise sıralama yine aynı şekildedir. İlde

gerçekleşen kız kaçırma suçu %72 iken, ilçe ve köyde gerçekleşen kız kaçırma suçlarının oranı birbirine yakındır (% 24 ve % 23).

Cinsel saldırı suçu en fazla ilde yaşayan hükümlülerce evde gerçekleşirken (% 23), bu değeri yine aynı grupta yaşayan hükümlülerden sokakta suç işleyen hükümlüler takip etmektedir (%13). Köyde yaşayan hükümlülerce evde gerçekleştirilen cinsel saldırı suçu ise bir sonraki sırada yer almaktadır (%11).

Kız kaçırma suçu da en fazla ilde yaşayan hükümlüler tarafından evde ve sokakta gerçekleşmektedir (% 24 ve % 15). Bunların sonrasında ise en fazla ilçede yaşayanların evde gerçekleştirdiği kız kaçırma suçu gelmektedir (% 14).

3.3. MALA KARŞI SUÇLAR

Mala karşı suç, belirli bir mal üzerindeki mülkiyet hakkının karşılıksız olarak ya da normal değerinin ödenmeden kazanılmasıdır. Mülkiyet hakkının yasal bir elden, yasal olmayan bir ele karşılıksız olarak geçişi anlamına gelen tüm yasadışı hareketler, sadece ilgili kişilere değil, topluma da ciddi zararlar vermektedir.

TCK'nda mala karşı işlenen suçlar; hırsızlık, yağma (gasp), mala zarar verme, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma başlıklarında, 141 ila 169. maddeler arasında yer almıştır. Hırsızlık suçu, başkasına ait taşınır malı sahibinin rızası dışında, faydalanmak ya da sahiplenmek amacıyla bulunduğu yerden taşıyarak, mal sahibinin egemenlik sahası dışına çıkarmaktır. Yağma suçu (halk dilinde ve kriminolojide gasp olarak kullanılmaktadır); bir kimsenin başkasına ait bir malı cebir ve şiddet kullanarak veya tehdit ederek kendi egemenliğine geçirmesidir. Güveni kötüye kullanma ise, bir kimsenin malını bir başkasına belli bir amaç için bilerek ve isteyerek teslim etmesinden sonra, malı teslim alan kimsenin bu malı asıl amacı dışında ve kendi tasarrufunda kullanmasıdır (TCK, m. 155). Dolandırıcılık suçu ise, bir kişiyi hile ve desiseler yaparak hataya düşürmek ve hataya düşürülen kişinin veya başkasının zararına haksız bir menfaat sağlamaktır (Erem,1983:710-711).

3.3.1. Tek Yönlü Analizler

Tablo-26: Hükümlü Grubun Öğrenim Durumu

	Okur-yazar	Okur-yazar,	İlköğreti m	Lise mezunu	Yüksekokul/Üniv	Cevapsız	Toplam
--	------------	-------------	-------------	-------------	-----------------	----------	--------

	değil	ilköğretim mezunu değil	mezunu		ersite mezunu		
Frekans	102	104	784	156	46	4	1196
Yüzde	8,5	8,7	65,6	13,0	3,8	0,3	100,0

Araştırmanın örneklemini % 89,5'i erkek ve % 10,5'i ise kadınlardan oluşan toplam 1196 mala karşı suç işlemiş hükümlüden meydana gelmektedir. Örnekleme dahil olan suçluların %38,5'i 26-35 yaş grubunda yoğunlaşmaktadır. Mala karşı suç işleyenlerin öğrenim durumları incelendiğinde, büyük bir çoğunluğunun ilköğretim mezunu olduğu (% 65,7) anlaşılmaktadır. Ayrıca hükümlülerin anne ve babalarının öğrenim durumları incelendiğinde, annelerinin % 47,9, babalarının ise % 22,2 oranla okur-yazar olmadığı görülmektedir.

Tablo-27: Hükümlü Grubun Medeni Hal Dağılımı

	Hiç evlenmemiş	Evli	Eşi ölmüş	Boşanmış	Çok eşli	Cevapsız	Toplam
Frekans	653	438	13	74	5	13	1196
Yüzde	54,6	36,6	1,1	6,2	0,4	1,1	100,0

Mala karşı suç işleyenlerin yarısından fazlası % 54,6 hiç evlenmemiş; % 36,6 evli ve % 6,2 boşanmıştır. Evli olanların eşlerinin %26,9'u ilköğretim mezunudur. % 13,5'i üç ila beş arasında çocuğa sahiptir. Hükümlülerin büyük bir çoğunluğu (%72,2) çekirdek aile içerisinde çocukluğunu geçirdiğini ve önemli bir kısmı (% 43,6) 4-6 kardeşe sahip olduklarını belirtmişlerdir. Hükümlülerin % 87,0'si kardeşleri ile iyi anlaşmaktadır.

Mala karşı suç işleyen hükümlüler arasında, %36,5'i daha önce hiç suç işlememiştir. Daha önce suç işleyenlerin oranı ise, %73,5'tir. Hükümlülerin ailelerindeki suçluluğa bakıldığında, ailesinde kendisinden başka suç işleyenlerin oranı, %26,7'dir.

Hükümlü olanların ancak %13,9'u çocukluk yıllarında ailelerinde herhangi bir problem yaşamadıklarını beyan etmişlerdir. Hükümlülerin çok büyük bir kısmı (%75,5) çocukluk yıllarında ailelerinde en fazla ekonomik problemler yaşandığını söylemişlerdir.

Hükümlülerin cezaevine girmeden önce yapmış oldukları işlerden elde ettikleri gelir kendilerine sorulduğunda, işsiz olduğunu söyleyenlerin oranı sadece % 1,2 olup, geçimini güçlüğüle karşıladığını söyleyenlerin oranı ise %61,2'dir. Çocukluk yıllarında maddi yönden istediklerine sahip olma durumlarına dair soruların % 57'si hayır şeklinde cevaplanmıştır. Öğrenim hayatlarını yarıda bırakmamış olanlar sadece % 18,8'lik bir grubu oluştururken, yarıda kesenler ise % 45,8 ile ekonomik sebeplerden dolayı okulu bırakmışlardır.

Tablo-28: Suçluların Çocukluk ve Gençlik Yıllarındaki Suç İşleme Durumları

	Mala karşı suç	Uyuşturucu-kumar	Evden kaçma	Kavga-adam yaralama	Cevapsız	Toplam
Frekans	361	116	78	114	16	685
Yüzde	52,7	17,0	11,4	16,6	2,3	100,0

Hükümlülerin %73,4'ü arkadaş çevresinin geniş olduğunu açıklamışlardır. Arkadaşları arasında suç işleyenlerin bulunduğunu beyan edenlerin oranı % 66,2 olup, çocukluğunda arkadaşları ile birlikte suç işlemiş olanlar % 56,3'lük grubu oluşturmaktadır. Hükümlülerin çocukluk yıllarında işlemiş oldukları suçlar arasında %52,7 ile mala karşı suçlar gelmektedir.

Grubun % 51,4'ü yaşadığı yerin yerlisidir. Yaşadığı yere göç ettiğini söyleyenler arasında ilden göç ettiğini söyleyenlerin oranı % 19,6, köyden göç ettiğini söyleyenlerin oranı ise % 12,8'dir. Göç edenlerin % 33,5'i göç etme sebebi olarak iş bulmak ve daha iyi bir yaşam elde etmeyi amaçladıklarını beyan etmişlerdir. Göç sonrası yaşanan sorunlar konusunda hükümlülerin % 34'ü, ekonomik problemleri ve işsizliği göstermişlerdir.

Tablo-29: Hükümlülerin Cezaevi Sonrası Korku Nedenleri

	Ailenin ve çevrenin dışlaması	İş bulamamak	Yeniden suç işlemek	Karşı taraftan gelecek baskılar	Cevapsız	Toplam
	182	712	77	6	55	1032

Frekans						
Yüzde	17,6	69,0	7,5	0,6	5,3	100,0

Hükümlülerin % 56,3'ü cezaevinden tahliye sonrası daha önce yaşadıkları yere dönmek istediklerini; geri dönmek istemeyenlerin % 30,6'sı ise yeni bir çevreye kavuşmak istediklerini ifade etmişlerdir. Hükümlülere cezaevi yaşamı sonrasında herhangi bir korkuları olup olmadığı sorulduğunda, % 13,7'si herhangi bir korkusu olmadığını beyan etmesine karşın; korku duyanların % 69'u iş bulamama korkusu içerisindeydi.

Tablo-30: Hükümlülerin Yaşadıkları Çevrenin Suça ve Suç İşleyene Bakışı

	Dışlanır	Kayıtsız kalınır	Desteklenir	İstenmez ancak dışlanmaz	Suçta göre değişir	Cevapsız	Toplam
Frekans	851	139	109	32	30	35	1196
Yüzde	71,2	11,6	9,1	2,7	2,5	2,9	100,0

Hükümlülerin büyük bir çoğunluğu (%71,2) çevrelerinde suç işleyenlerin dışlandığını söylemekle birlikte, hükümlülerin %9,1'i yaşadıkları çevrelerde suç işlemenin desteklendiğini beyan etmişlerdir.

3.3.2. Çok Yönlü Analizler

Örneklem kapsamında mala karşı işlenen suçlardan hırsızlık, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma ve gasp-kapkaç suçları olmak üzere dört ayrı türe ait veriler çeşitli değişkenler açısından iki yönlü tablolar halinde değerlendirilmiştir.

Tablo-31: Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Cinsiyetleri Arasındaki İlişki

	Hali hazırda hüküm giyilen suç				Toplam
	hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	

					a		
Cinsiyet	Kadın	Değer	54	23	6	43	126
		Bekl. Değer	49,5	21,0	4,3	51,2	126,0
		Std. Sapma	,6	,4	,8	-1,1	
	Erkek	Değer	416	176	35	443	1070
		Bekl. Değer	420,5	178,0	36,7	434,8	1070,0
		Std. Sapma	-,2	-,2	-,3	,4	
Toplam		Değer	470	199	41	486	1196
		Bekl. Değer	470,0	199,0	41,0	486,0	1196,0

Ki-Kare=2,874 ; $\alpha=0,411$

Hüküm giyilen suç ile cinsiyet değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Ancak hükümlülerin mala karşı işledikleri suç türleri arasındaki dağılıma bakıldığında 470 kişinin hırsızlık, 199 kişinin dolandırıcılık, 41 kişinin güveni kötüye kullanma ve 486 kişinin ise gasp/kap-kaç suçlarını işledikleri görülmektedir. Gasp/kap-kaç suçları % 40,6 ile hükümlüler içerisindeki en fazla işlenen suç grubunu oluştururken, bunu % 39,3 ile hırsızlık suçları takip etmektedir. Suç işleyenlerin cinsiyetleri açısından anlamlı bir ilişki bulunamamış olmakla birlikte, kadınların en fazla işledikleri suç türünün hırsızlık (% 42,8), ikinci sırada ise gasp (% 34,1) olduğu görülmüştür.

Tablo-32: Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Öğrenim Durumları Arasındaki İlişki

			Hali hazırda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kap-kaç	
Öğrenim Durumu	okur-yazar değil	Değer	62	9	2	29	102
		Bekl. Değer	40,1	16,9	3,5	41,4	102,0
		Std. Sapma	3,5	-1,9	-,8	-1,9	
	okur-yazar, ilköğretim mezunu değil	Değer	48	6	4	46	104
		Bekl. Değer	40,9	17,3	3,6	42,2	104,0
		Std. Sapma	1,1	-2,7	,2	,6	
	ilköğretim	Değer	313	112	21	338	784

	mezunu	Bekl. Değer	308,5	130,2	27,0	318,3	784,0
		Std. Sapma	,3	-1,6	-1,1	1,1	
	Lise mezunu	Değer	33	50	8	65	156
		Bekl. Değer	61,4	25,9	5,4	63,3	156,0
		Std. Sapma	-3,6	4,7	1,1	,2	
	yüksekokul /üniversite mezunu	Değer	13	21	6	6	46
		Bekl. Değer	18,1	7,6	1,6	18,7	46,0
		Std. Sapma	-1,2	4,8	3,5	-2,9	
Toplam		Değer	469	198	41	484	1192
		Bekl. Değer	469,0	198,0	41,0	484,0	1192,0

Ki-Kare=116,715 ; $\alpha=0,000$

Hüküm giyilen suç ile öğrenim durumları değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Hükümlülerin işledikleri suç ile öğrenim durumları arasındaki ilişki incelendiğinde hırsızlık suçunun en fazla okur-yazar olmayanlar arasında (Std. Sapma= 3,5), dolandırıcılık suçunun yüksekokul-üniversite ve lise mezunları arasında (Std. Sapma= 4,8 ve 4,7), güveni kötüye kullanma suçunun ise en fazla yüksekokul-üniversite mezunları arasında (Std. Sapma= 3,5), işlendiği görülmüştür. Gasp-kapkaç suçları ile öğrenim durumları arasında önemli bir fark olmamakla birlikte, bu suç grubunun en az yüksekokul-üniversite mezunları arasında işlendiği görülmüştür (Std. Sapma= -2,9).

Tablo-33: Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Suç İşleme Yaşları Arasındaki İlişki

			Hali hazırda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Suç işleme yaşı	-15 Yaş	Değer	6	2	0	2	10
		Bekl. Değer	3,9	1,6	0,3	4,2	10,0
		Std. Sapma	1,1	0,3	-0,6	-1,1	
	16-25 Yaş	Değer	236	46	13	292	587
		Bekl. Değer	227,3	96,4	19,3	244,0	587,0
		Std. Sapma	0,6	-5,1	-1,4	3,1	
	26-35 Yaş	Değer	136	63	15	131	345
		Bekl. Değer	133,6	56,7	11,3	143,4	345,0
		Std. Sapma	0,2	0,8	1,1	-1,0	

	36-45 Yaş	Değer	45	49	8	38	140
		Bekl. Değer	54,2	23,0	4,6	58,2	140,0
		Std. Sapma	-1,3	5,4	1,6	-2,6	
	46-55 Yaş	Değer	11	21	1	4	37
		Bekl. Değer	14,3	6,1	1,2	15,4	37,0
		Std. Sapma	-0,9	6,1	-0,2	-2,9	
	56-65 Yaş	Değer	2	4	0	1	7
		Bekl. Değer	2,7	1,2	0,2	2,9	7,0
		Std. Sapma	-0,4	2,7	-0,5	-1,1	
Toplam	Değer	436	185	37	468	1126	
	Bekl. Değer	436,0	185,0	37,0	468,0	1126,0	

Ki-Kare=138,968 ; $\alpha =0,000$

Hüküm giyilen suç ile suç işleme yaşı değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli anlamlı bulunmuştur. Şöyle ki; dolandırıcılık suçlarının en fazla 46-55 (Std. Sapma= 6,1), en az ise 16-25 (Std. Sapma= -5,1) yaş grubunda görüldüğü, bunun aksine gasp-kapkaç suçlarının ise en fazla 16-25 (Std. Sapma= 3,1), en az ise 46-55 (Std. Sapma= -2,9) yaş grubunda görüldüğü anlaşılmaktadır.

Tablo-34: Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Suç İşleme Anındaki Medeni Halleri Arasındaki İlişki

			Hali hazırda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Suç işleme anındaki medeni hal	Hiç evlenmemiş	Değer	277	53	20	303	653
		Bekl. Değer	256,7	108,2	22,6	265,5	653,0
		Std. Sapma	1,3	-5,3	-,6	2,3	
	Evli	Değer	151	120	16	151	438
		Bekl. Değer	172,2	72,6	15,2	178,1	438,0
		Std. Sapma	-1,6	5,6	,2	-2,0	
	Eşi ölmüş	Değer	5	3	3	2	13
		Bekl. Değer	5,1	2,2	,5	5,3	13,0
		Std. Sapma	,0	,6	3,8	-1,4	

	Boşanmış	Değer	30	17	2	25	74
		Bekl. Değer	29,1	12,3	2,6	30,1	74,0
		Std. Sapma	,2	1,4	-,4	-,9	
	Çok eşli	Değer	2	3	0	0	5
		Bekl. Değer	2,0	,8	,2	2,0	5,0
		Std. Sapma	,0	2,4	-,4	-1,4	
Toplam		Değer	465	196	41	481	1183
		Bekl. Değer	465,0	196,0	41,0	481,0	1183,0

Ki-Kare=100,681; α =0,000

Hüküm giyilen suç ile suç işleme anındaki medeni hal arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Gasp-kapkaç suçlarının en fazla hiç evlenmemiş (Std. Sapma= 2.3), dolandırıcılık suçlarının en fazla evli (Std. Sapma= 5.6), güveni kötüye kullanma suçlarının ise en fazla eşi ölmüş (Std. Sapma= 3.8) olan kişiler arasında yoğunlukla işlendiği, hırsızlık suçlarında ise önemli bir fark olmamakla birlikte, bu suç türünün özellikle hiç evlenmemiş (Std. Sapma= 1.3) kişiler arasında beklenenden fazla çıktığı görülmektedir.

Tablo-35: Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle En Son Yaptıkları İşten Elde Ettikleri Gelir Düzeyleri Arasındaki İlişki

			Hali hazırda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
En son yapılan işten elde edilen gelir	geçimi rahatça sağlıyor	Değer	118	95	14	173	400
		Bekl. Değer	154,0	68,3	13,2	164,5	400,0
		Std. Sapma	-2,9	3,2	,2	,7	
	geçimi güçlükle sağlıyor	Değer	319	98	24	293	734
		Bekl. Değer	282,6	125,3	24,3	301,8	734,0
		Std. Sapma	2,2	-2,4	-,1	-,5	
	çalışmıyor/işsiz	Değer	5	3	0	6	14
		Bekl. Değer	5,4	2,4	,5	5,8	14,0

		Std. Sapma	-,2	,4	-,7	,1	
Toplam		Değer	442	196	38	472	1148
		Bekl. Değer	442,0	196,0	38,0	472,0	1148,0

Ki-Kare=30,909 ; $\alpha=0,000$

Hüküm giyilen suç ile en son yapılan işten elde edilen gelir arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Hırsızlık suçunu işleyenlerin geçimlerini güçlükle sağladıkları (Std. Sapma= 2,2), bunun aksine dolandırıcılık suçunu işleyenlerin ise geçimlerini rahatça sağladıkları (Std. Sapma= 3,2) tespit edilmiştir. Diğer suçlarda ise önemli bir fark bulunamamıştır.

Tablo-36: Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Çocukluklarını Kimlerle Geçirdikleri Arasındaki İlişki

			Hali hazırda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kapkaç	
Çocukluğun kiminle geçtiği	anne, baba ve kardeş	Değer	310	156	31	366	863
		Bekl. Değer	335,7	143,2	30,1	354,0	863,0
		Std. Sapma	-1,4	1,1	,2	,6	
	yalnız anne ve kardeşler	Değer	47	9	5	39	100
		Bekl. Değer	38,9	16,6	3,5	41,0	100,0
		Std. Sapma	1,3	-1,9	,8	-,3	
	yalnız baba ve kardeşler	Değer	14	4	0	6	24
		Bekl. Değer	9,3	4,0	,8	9,8	24,0
		Std. Sapma	1,5	,0	-,9	-1,2	
	yalnız kardeşler	Değer	14	6	0	8	28
		Bekl. Değer	10,9	4,6	1,0	11,5	28,0
		Std. Sapma	,9	,6	-1,0	-1,0	
akrabalar	Değer	27	13	1	26	67	
	Bekl. Değer	26,1	11,1	2,3	27,5	67,0	
	Std. Sapma	,2	,6	-,9	-,3		
yetiştime yurdu	Değer	15	3	0	8	26	
	Bekl. Değer	10,1	4,3	,9	10,7	26,0	

	evlatlık edinen aile	Std. Sapma	1,5	-,6	-1,0	-,8	
		Değer	4	1	2	3	10
		Bekl. Değer	3,9	1,7	,3	4,1	10,0
	yalnız/so k aklarda	Std. Sapma	,1	-,5	2,8	-,5	
		Değer	20	3	2	23	48
		Bekl. Değer	18,7	8,0	1,7	19,7	48,0
	cezaevin de	Std. Sapma	,3	-1,8	,3	,7	
		Değer	6	0	0	3	9
		Bekl. Değer	3,5	1,5	,3	3,7	9,0
	Toplam	Std. Sapma	1,3	-1,2	-,6	-,4	
		Değer	457	195	41	482	1175
			Bekl. Değer	457,0	195,0	41,0	482,0

Ki-Kare=38,881 ; $\alpha=0,028$

Hüküm giyilen suç ile çocukluğun kiminle geçtiği değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Özellikle yalnız anne veya baba ve kardeşler ile birlikte yaşamış olanların hırsızlık suçlarını işleme oranları diğerlerine nazaran beklenenden daha fazla çıkmıştır (Std. Sapma=1,3 ve 1,5).

Hüküm giyilen suç ile annenin öğrenim durumu değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Okur-yazar olmayan annelerin çocukları güveni kötüye kullanma suçunu beklenenden daha az işlerken (Std. Sapma=-2,0), bu suçu okur-yazar ya da ilköğretim mezunu olmayan annelerin çocukları beklenenden daha çok işlemektedir (Std. Sapma=2,2). Hüküm giyilen suç ile babanın öğrenim durumu değişkenleri arasındaki ilişki anlamlıdır. Üniversite-yüksek okul mezunu babaların çocukları dolandırıcılık (Std. Sapma=2,0) ve güveni kötüye kullanma (Std. Sapma=2,1) suçlarını, aynı biçimde lise mezunu babaların çocukları yine dolandırıcılık (Std. Sapma=1,8) suçlarını beklenenden daha çok işlerken, bu eğitim düzeyindeki babaların çocukları hırsızlık suçlarını beklenenden daha az işlemektedirler. Hüküm giyilen suç ile kardeş sayısı değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmamıştır. Ancak, hırsızlık suçunu çok kardeşlilerin daha fazla işledikleri söylenebilir.

Tablo-37: Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Ailelerindeki Suçluluk Durumları Arasındaki İlişki

	Hali hazırda hüküm giyilen suç	Topla
--	--------------------------------	-------

			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kaçp-kaç	m
Ailede suç işleme durumu	var	Değer	140	30	9	126	305
		Bekl. Değer	120,0	50,6	10,3	124,1	305,0
		Std. Sapma	1,8	-2,9	-,4	,2	
	yok	Değer	325	166	31	355	877
		Bekl. Değer	345,0	145,4	29,7	356,9	877,0
		Std. Sapma	-1,1	1,7	,2	-,1	
Toplam		Değer	465	196	40	481	1182
		Bekl. Değer	465,0	196,0	40,0	481,0	1182,0

Ki-Kare=16,047 ; $\alpha=0,001$

Hüküm giyilen suç ile ailede suç işleme durumu değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Hırsızlık suçunu işleyenlerin ailelerinde de suç işleyenlerin bulunduğu (Std. Sapma=1,8), bunun aksine ailelerinde suç işleyenlerin bulunduğu grupta dolandırıcılık suçunu işleyenlerin beklenenden daha az oldukları (Std. Sapma=1,7), anlaşılmaktadır. Diğer suç türlerinde ise önemli bir fark bulunmamaktadır.

Tablo-38: Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri İle Arkadaşlarının Suç İşleme Durumları Arasındaki İlişki

			Hali hazırda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kap-kaç	
Arkadaşlarının suç işleme durumu	var	Değer	349	82	20	341	792
		Bekl. Değer	310,9	130,8	26,7	323,6	792,0
		Std. Sapma	2,2	-4,3	-1,3	1,0	
	yok	Değer	117	114	20	144	395
		Bekl. Değer	155,1	65,2	13,3	161,4	395,0
		Std. Sapma	-3,1	6,0	1,8	-1,4	
Toplam		Değer	466	196	40	485	1187
		Bekl.	466,0	196,0	40,0	485,0	1187,0

	Değer				
--	-------	--	--	--	--

Ki-Kare=76,526 ; $\alpha=0,000$

Hüküm giyilen suç ile arkadaşların suç işleme durumu değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır. Arkadaşları suç işlemeyen gruptakiler dolandırıcılık suçunu beklenenden daha çok (Std. Sapma= 6,0) işlerken, suç işleyen gruptakiler dolandırıcılık suçunu beklenenden daha az (Std. Sapma =-4.3) işlemektedir. Ayrıca hırsızlık suçunu arkadaşları suç işlemeyen gruptakiler yine beklenenden daha az (Std. Sapma = -3,1) işlerken, arkadaşları suç işleyen gruptakiler bu suçu beklenenden daha çok (Std. Sapma= 2,2) işlemektedir.

Hüküm giyilen suç ile mağdurun cinsiyeti değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Hükümlülerin işledikleri suç ile mağdurun cinsiyeti arasındaki ilişki incelendiğinde, hırsızlık suçlarında suçlunun mağduru görmediği beklenenden çok yüksek çıkmış (Std. Sapma= 6,4), bunun aksine gasp suçlarında ise erkeklerin mağdur olma durumlarının beklenenin çok üstünde olduğu (Std. Sapma= 3,2) anlaşılmaktadır. Dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçlarında ise devletin mağdur olma durumunun beklenenin üstünde çıkması (Std. Sapma= 4,2 ve 2,4) dikkat çekicidir.

Tablo–39: Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Mağdurları Tanıma Durumları Arasındaki İlişki

			Şu anda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/ka p-kaç	
Mağdurun nereden tanındığı	aile	Değer	20	4	2	20	46
		Bekl. Değer	18,2	7,1	1,5	19,2	46,0
		Std. Sapma	,4	-1,2	,4	,2	
	akraba	Değer	11	6	1	17	35
		Bekl. Değer	13,9	5,4	1,1	14,6	35,0
		Std. Sapma	-,8	,3	-,1	,6	
	arkadaş	Değer	19	29	9	21	78
		Bekl. Değer	30,9	12,0	2,5	32,5	78,0
		Std. Sapma	-2,1	4,9	4,0	-2,0	

	komşu/uzak ta n tanıdık	Değer	36	15	6	41	98
		Bekl. Değer	38,8	15,1	3,2	40,9	98,0
		Std. Sapma	,5	,0	1,6	,0	
	yakınlık yok/tanımy or	Değer	351	116	18	361	846
		Bekl. Değer	335,2	130,4	27,6	352,8	846,0
		Std. Sapma	,9	-1,3	-1,8	,4	
Toplam	Değer	437	170	36	460	1103	
	Bekl. Değer	437,0	170,0	36,0	460,0	1103,0	

Ki-Kare=60,337 ; $\alpha=0,000$

Hüküm giyilen suç ile mağdurun tanınma durumu değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır. Dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçlarında, suçu işleyen arkadaşlarının suçun mağduru olma durumu bakımından beklenenden yüksek (Std. Sapma= 4,9 ve Sapma= 4,0); bunun aksine gasp ve hırsızlık suçlarında ise arkadaş grubunun mağdur olma durumu çok düşük çıkmıştır (Std. Sapma= -2 ve -2,1). Ayrıca suçlu ile mağdurun diğer yakınlık derecelerinin, bu suçlardan mağdur olma durumları arasında önemli bir farklılık yoktur.

Hüküm giyilen suç ile yerleşim yeri değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmamıştır. Ancak, köyde yaşayanlarda dolandırıcılıktan hüküm giyme oranlarının beklenenden yüksek çıkması ilginç bir bulgudur.

Tablo-40: Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Suçları İşledikleri Yerleşim Yerleri Arasındaki İlişki

			Hali hazırda hüküm giyilen suç				Toplam
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kaçp-kaç	
Suçun işlendiği yerleşim yeri	il	Değer	312	140	31	287	770
		Bekl. Değer	304,0	127,6	26,7	311,8	770,0
		Std. Sapma	0,5	1,1	0,8	-1,4	
	ilçe	Değer	127	48	6	146	327
		Bekl. Değer	129,1	54,2	11,3	132,4	327,0

		Std. Sapma	-0,2	-0,8	-1,6	1,2	
	kasaba	Değer	9	4	1	10	24
		Bekl. Değer	9,5	4,0	0,8	9,7	24,0
		Std. Sapma	-0,2	,0	0,2	,1	
	köy	Değer	19	4	3	36	62
		Bekl. Değer	24,5	10,3	2,1	25,1	62,0
		Std. Sapma	-1,1	-2,0	0,6	2,2	
Toplam		Değer	467	196	41	479	1183
		Bekl. Değer	467,0	196,0	41,0	479,0	1183,0

Ki-Kare=18,920 ; $\alpha=0,026$

Hüküm giyilen suç ile suçun işlendiği yerleşim yeri değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Gasp-kapkaç suçlarının köylerde yoğunlukta işlenmesi (Std. Sapma=2,2) dikkat çekicidir. Dolandırıcılık suçlarının köyde yaşayanlarda yüksek çıkmasının aksine, suçun işlendiği yer açısından bu suçlar, köylerde beklenenden daha az işlenmektedir (Std Sapma=-2,0). Diğer suç kategorilerinde ise önemli derecede bir fark bulunamamıştır.

Hüküm giyilen suç ile suçun işlendiği yer değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Sokakta gasp-kapkaç suçu beklenenden fazla (Std. Sapma= 4,6), işyerinde ise beklenenden az işlendiği (Std. Sapma= -6,1); bunun aksine dolandırıcılık suçunun en fazla işyerinde (Std. Sapma= 7,8), en az ise sokakta işlendiği (Std. Sapma= -2,7); hırsızlık suçunun ise en fazla evde (Std. Sapma= 3,5), en az ise sokakta işlendiği (Std. Sapma= -2,5) görülmüştür. Güveni kötüye kullanma suçunun ise en fazla kamu binaları ve işyerinde (Std. Sapma= 2,4 ve 1,9) işlendiği anlaşılmıştır.

Hüküm giyilen suç ile suçun neden işlendiği değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır. Hırsızlık suçlarında suçun işlenme nedeni olarak en fazla para ihtiyacı olduğu (Std. Sapma= 4,6) görülmüştür. Bu durum dolandırıcılık suçlarında alacak-verecek meselesi (Std. Sapma= 2,7), gasp suçlarında ise alkol ve uyuşturucunun etkisi (Std. Sapma= 2,8) olarak görülmüştür.

Tablo-41: Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Suç Aleti Arasındaki İlişki

	Hali hazırda hüküm giyilen suç	Topla
--	--------------------------------	-------

			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kaçp-kaç	m
Suç aleti	hiçbir alet	Değer	229	111	23	236	599
		Bekl. Değer	237,4	93,4	20,9	247,3	599,0
		Std. Sapma	-,5	1,8	,5	-,7	
	taş, sopa	Değer	21	1	1	5	28
		Bekl. Değer	11,1	4,4	1,0	11,6	28,0
		Std. Sapma	3,0	-1,6	,0	-1,9	
	kesici ve delici alet	Değer	57	4	4	117	182
		Bekl. Değer	72,1	28,4	6,3	75,1	182,0
		Std. Sapma	-1,8	-4,6	-,9	4,8	
	ateşli silah	Değer	25	9	8	101	143
		Bekl. Değer	56,7	22,3	5,0	59,0	143,0
		Std. Sapma	-4,2	-2,8	1,4	5,5	
	anahtar/tor navida	Değer	111	1	1	5	118
		Bekl. Değer	46,8	18,4	4,1	48,7	118,0
		Std. Sapma	9,4	-4,1	-1,5	-6,3	
	teknolojik alet	Değer	2	40	2	1	45
		Bekl. Değer	17,8	7,0	1,6	18,6	45,0
		Std. Sapma	-3,7	12,5	,3	-4,1	
	araba	Değer	9	3	1	3	16
		Bekl. Değer	6,3	2,5	,6	6,6	16,0
		Std. Sapma	1,1	,3	,6	-1,4	
diğer	Değer	1	10	0	6	17	
	Bekl. Değer	6,7	2,7	,6	7,0	17,0	
	Std. Sapma	-2,2	4,5	-,8	-,4		
Toplam		Değer	455	179	40	474	1148
		Bekl. Değer	455,0	179,0	40,0	474,0	1148,0

Ki-Kare=486,734 ; $\alpha=0,000$

Hüküm giyilen suç ile kullanılan suç aleti değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır. Hırsızlık suçlarında anahtar ve tornavidanın (Std. Sapma= 9,4), dolandırıcılık suçlarında teknolojik alet (Std. Sapma= 12,5), gasp suçlarında ise ateşli silahın (Std. Sapma= 5,5) en fazla kullanıldığı görülmüştür. Güveni kötüye kullanma suçlarında, suçta kullanılan alet bakımından önemli bir fark olmamakla birlikte, bu suçlarda ateşli silah kullanımı kısmen de olsa beklenenden yüksek çıkmıştır (Std. Sapma= 1,4). Gasp suçlarında ateşli silahtan sonra (Std. Sapma= 5,5), ikinci sırada en fazla kesici ve delici aletler gelmektedir (Std. Sapma= 4,8).

Tablo-42: Hükümlülerin İşledikleri Suç Türleri ile Suç İşlerken Alkol veya Uyuşturucu Madde Kullanma Durumları Arasındaki İlişki

			Hali hazırda hüküm giyilen suç				Toplam	
			hırsızlık	dolandırıcılık	güveni kötüye kullanma	gasp/kaç		
Suç işlerken alkol veya uyuşturucu madde kullanma durumu	hiçbir madde kullanmadım	Değer	223	162	26	222	633	
		Bekl. Değer	250,3	102,8	21,5	258,4		633,0
		Std. Sapma	-1,7	5,8	1,0	-2,3		
	alkol	Değer	104	18	13	143	278	
		Bekl. Değer	109,9	45,2	9,5	113,5		278,0
		Std. Sapma	-0,6	-4,0	1,2	2,8		
	uyuşturucu	Değer	109	11	1	82	203	
		Bekl. Değer	80,3	33,0	6,9	82,9		203,0
		Std. Sapma	3,2	-3,8	-2,2	-0,1		
	her ikisi de	Değer	29	0	0	33	62	
		Bekl. Değer	24,5	10,1	2,1	25,3		62,0
		Std. Sapma	0,9	-3,2	-1,5	1,5		
Toplam		Değer	465	191	40	480	1176	
		Bekl. Değer	465,0	191,0	40,0	480,0	1176,0	

Ki-Kare=114,084 ; $\alpha=0,000$

Hüküm giyilen suç ile suç işlerken alkol veya uyuşturucu madde kullanma durumu değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Hırsızlık suçlarında suçluların uyuşturucu maddeyi beklenenden çok kullandıkları (Std. Sapma= 3,2), gasp suçlarında ise beklenenden fazla alkol kullandıkları (Std. Sapma= 2,8) görülmektedir. Bunların aksine dolandırıcılık suçlarında ise suçların hiçbir madde kullanmama oranı (Std. Sapma= 5,8), diğerlerine nazaran beklenenin çok üstünde çıkmıştır. Tablo xxxxxxxxxxxxxx

Hüküm giyilen suç ile suç işlerken teşvik görme durumu değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır. Hırsızlık suçlarında teşvik görme durumunun önemli bir etkisinin olmadığı ancak, özellikle gasp-kapkaç suçları işlenirken ciddi biçimde teşvik gördükleri (Std. Sapma= 2,1) gözlenmiştir. Hükümlülerin işledikleri suç ile suça teşvik/yardım edenler arasındaki ilişki incelendiğinde, diğer üç suç grubunun aksine özellikle gasp suçunu işleyenlerin arkadaşlarından teşvik veya yardım gördükleri (Std. Sapma= 2,2) anlaşılmaktadır.

Tablo-43: Hüküm Giyilen Hırsızlık Suçuna Göre Suçlunun Cinsiyeti ile Suçun İşlendiği Yer Arasındaki İlişki

Hırsızlık Suçu		Suçun işlendiği yer						Toplam
Cinsiyet		Ev	İşyeri	Sokak	Arazi	Araç	Kamu binalar	
Kadın	Değer	25	11	15	1	1	0	53
	Bekl. Değer	13,2	17,2	17,1	2,0	3,3	,2	53,0
	Std. Sapma	3,3	-1,5	-,5	-,7	-1,3	-,5	
Erkek	Değer	91	140	135	17	28	2	413
	Bekl. Değer	102,8	133,8	132,9	16,0	25,7	1,8	413,0
	Std. Sapma	-1,2	,5	,2	,3	,5	,2	
Toplam	Değer	116	151	150	18	29	2	466
	Bekl. Değer	116,0	151,0	150,0	18,0	29,0	2,0	466,0

Ki-Kare=114,084 ;
 $\alpha=0,004$

Hüküm giyilen hırsızlık suçu gözden geçirildiğinde suçlunun cinsiyeti ile suçun işlendiği yer arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Erkeklerin nazaran

kadınlarda evden hırsızlık olayları yüksek (Std. Sapma= 3,3); işyerinden ve araçtan hırsızlık diğer suç yerlerine nazaran daha düşüktür (Std. Sapma= -1,5 ve 1,3). Erkekler ise, evden hırsızlık yerine daha çok diğer yerleri tercih etmektedir. Ancak bu yerler arasında beklenen değer açısından önemli sayılabilecek bir sonuç gözlemlenmemiştir.

Tablo-44: Hüküm Giyilen Hırsızlık Suçuna Göre, Suç İşlerken Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanımı ile Suçun İşlendiği Yer Arasındaki İlişki

Hırsızlık Suçu		Bağımlılık yapıcı madde kullanımı				Toplam	Ki-Kar e=2 9,2 54 ; α=0 ,01 5
Suçun işlendiği yer		Hiçbir madde kullanmadı m	Alkol	Uyusturuc u	Her ikisinde		
Ev	Değer	66	15	29	5	115	H ükü m giyi len hırs ızlı k suç u
	Bekl. Değer	54,6	25,9	27,2	7,2	115,0	
	Std. Sapma	1,5	-2,1	0,3	-0,8		
İşyeri	Değer	76	40	28	6	150	
	Bekl. Değer	71,3	33,8	35,5	9,4	150,0	
	Std. Sapma	0,6	1,1	-1,3	-1,1		
Sokak	Değer	56	38	37	17	148	
	Bekl. Değer	70,3	33,4	35,0	9,3	148,0	
	Std. Sapma	-1,7	0,8	0,3	2,5		
Arazi	Değer	8	6	3	0	17	
	Bekl. Değer	8,1	3,8	4,0	1,1	17,0	
	Std. Sapma	,0	1,1	-0,5	-1,0		
Araç	Değer	12	5	11	1	29	
	Bekl. Değer	13,8	6,5	6,9	1,8	29,0	
	Std. Sapma	-0,5	-0,6	1,6	-0,6		
Kamu binaları	Değer	1	0	1	0	2	
	Bekl. Değer	1,0	0,5	0,5	0,1	2,0	
	Std. Sapma	0,1	-0,7	0,8	-0,4		
Toplam	Değer	219	104	109	29	461	
	Bekl. Değer	219,0	104,0	109,0	29,0	461,0	

gözden geçirildiğinde, suçun işlendiği yer ile bağımlılık yapıcı madde kullanımı arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Evden işlenen hırsızlık suçlarında alkol kullanımı beklenenden düşük, bunun aksine işyeri ve arazide işlenen hırsızlık suçlarında ise fazla çıkmıştır (Std. Sapma= -2,1 ve 1,1). Ayrıca araçtan yapılan hırsızlık suçlarında uyuşturucu kullanımı fazla çıkarken (Std. Sapma= 1,6), işyeri hırsızlıklarında ise düşük çıkmaktadır (Std. Sapma= -1,3). Alkol ve uyuşturucu maddelerden her ikisini de kullananların

sokak hırsızlıklarını (Std. Sapma= 2,5), hiçbir madde kullanmayanların ise evden hırsızlıkları daha fazla işledikleri gözlemlenmiştir (Std. Sapma= 1,5).

Tablo-45: Hüküm Giyilen Hırsızlık Suçuna Göre, Suç İşleme Yaşı ile Suç İşlerken Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanımı Arasındaki İlişki

Hırsızlık Suçu		Bağımlılık yapıcı madde kullanımı				Toplam
Suç işleme yaşı		Hiçbir madde kullanmadım	Alkol	Uyuşturucu	Her ikisi de	
- -15 Yaş	Değer	0	2	3	1	6
	Bekl. Değer	2,8	1,3	1,4	0,4	6,0
	Std. Sapma	-1,7	0,6	1,3	1,0	
16-25 Yaş	Değer	101	39	72	20	232
	Bekl. Değer	110,1	51,6	55,9	14,5	232,0
	Std. Sapma	-0,9	-1,7	2,2	1,4	
26-35 Yaş	Değer	67	40	24	5	136
	Bekl. Değer	64,5	30,2	32,7	8,5	136,0
	Std. Sapma	0,3	1,8	-1,5	-1,2	
36-45 Yaş	Değer	27	13	5	0	45
	Bekl. Değer	21,4	10,0	10,8	2,8	45,0
	Std. Sapma	1,2	0,9	-1,8	-1,7	
46-55 Yaş	Değer	8	2	0	1	11
	Bekl. Değer	5,2	2,4	2,6	,7	11,0
	Std. Sapma	1,2	-,3	-1,6	0,4	
56-65 Yaş	Değer	2	0	0	0	2
	Bekl. Değer	0,9	0,4	0,5	0,1	2,0
	Std. Sapma	1,1	-,7	-0,7	-0,4	
Toplam	Değer	205	96	104	27	432
	Bekl. Değer	205,0	96,0	104,0	27,0	432,0

Ki-Kare=38,406 ; $\alpha=0,001$

Hırsızlık suçu işleyenler arasında bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile suç işleme yaşı arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli anlamlıdır. Hırsızlık suçlarını işleyenler arasında alkol kullanımının beklenenin üstünde çıktığı yaş grubu 26-35 iken (Std. Sapma= 1,8), bu durum uyuşturucu kullanımında ise 16-25 yaş grubu olarak gözlemlenmiştir (Std. Sapma= 2,2). Ayrıca hem alkol hem de uyuşturucunun birlikte kullanımı 16-25 yaş grubunda beklenen değerden fazla bulunmuştur.

Tablo-46: Hüküm Giyilen Hırsızlık Suçu Gözden Geçirildiğinde Suç Aleti ile Suçun Nasıl İşlendiği Arasındaki İlişki

Hırsızlık Suçu		Suçun nasıl işlendiği			Toplam
Suç aleti		Planlı	Aniden	Kaza	
hiçbir alet	Değer	33	153	28	214
	Bekl. Değer	39,8	150,5	23,6	214,0
	Std. Sapma	-1,1	0,2	0,9	
taş, sopa	Değer	1	20	0	21
	Bekl. Değer	3,9	14,8	2,3	21,0
	Std. Sapma	-1,5	1,4	-1,5	
kesici ve delici alet	Değer	9	41	5	55
	Bekl. Değer	10,2	38,7	6,1	55,0
	Std. Sapma	-0,4	0,4	-0,4	
ateşli silah	Değer	8	15	2	25
	Bekl. Değer	4,7	17,6	2,8	25,0
	Std. Sapma	1,6	-0,6	-0,5	
anahtar/to rnavida	Değer	26	73	10	109
	Bekl. Değer	20,3	76,7	12,0	109,0
	Std. Sapma	1,3	-,4	-0,6	
teknolojik alet	Değer	1	0	0	1
	Bekl. Değer	0,2	0,7	0,1	1,0
	Std. Sapma	1,9	-0,8	-0,3	
araba	Değer	3	3	3	9
	Bekl. Değer	1,7	6,3	1,0	9,0
	Std. Sapma	1,0	-1,3	2,0	
diğer	Değer	0	1	0	1
	Bekl.	0,2	0,7	0,1	1,0

	Değer				
	Std. Sapma	-0,4	0,4	-0,3	
Toplam	Değer	81	306	48	435
	Bekl. Değer	81,0	306,0	48,0	435,0
Ki-Kare=25,601 ; $\alpha=0,029$					

Hırsızlık suçu kontrol edildiğinde suçun nasıl işlendiği ile suçta kullanılan alet arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu suçların planlı bir şekilde anahtar ve tornavida kullanılarak işlenme oranları kısmen de olsa beklenenden fazla çıkmıştır (Std. Sapma= 1,3). Ayrıca hırsızlık suçlarının plan yapılarak işlendiği durumlarda ateşli silah kullanımını beklenenden yüksek çıkmaktadır (Std. Sapma= 1,6).

Hırsızlık suçundan hüküm giyenler ele alındığında, suçlunun yaşadığı yerleşim yeri ile suçun işlendiği yerleşim yeri değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Hırsızlık suçunu işleyenlerin yaşamış oldukları yerleşim yerleri ile suçları işledikleri yerleşim yerlerinin aynı olduğu görülmektedir.

Hırsızlık suçu gözden geçirildiğinde suçlunun cinsiyeti ile suç işleme anındaki medeni hal arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır. Evli olan kadınların hırsızlık suçlarını işleme oranları beklenenin çok üstünde çıkarken (Std. Sapma= 3,3), aynı zamanda hiç evlenmemiş kadınlarda ise beklenenden düşük çıkmıştır (Std. Sapma= -2,6). Erkeklerde bu suçlar kapsamında önemli bir farklılık gözlemlenmemiştir.

Tablo-47: Hüküm Giyilen Dolandırıcılık Suçuna Göre, Suç Aleti ile Suçun Nasıl İşlendiği Arasındaki İlişki

Dolandırıcılık Suçu		Suçun nasıl işlendiği			Toplam
Suç aleti		Planlı	Aniden	Kaza	
hiçbir alet	Değer	24	38	33	95
	Bekl. Değer	28,6	37,9	28,6	95,0
	Std. Sapma	-0,9	,0	0,8	
taş, sopa	Değer	0	1	0	1
	Bekl. Değer	0,3	,4	0,3	1,0

	Std. Sapma	-0,5	1,0	-0,5	
kesici ve delici alet	Değer	0	3	1	4
	Bekl. Değer	1,2	1,6	1,2	4,0
	Std. Sapma	-1,1	1,1	-0,2	
ateşli silah	Değer	1	4	2	7
	Bekl. Değer	2,1	2,8	2,1	7,0
	Std. Sapma	-0,8	0,7	-0,1	
anahtar/telefon	Değer	1	0	0	1
	Bekl. Değer	0,3	0,4	0,3	1,0
	Std. Sapma	1,3	-0,6	-0,5	
teknolojik alet	Değer	17	11	5	33
	Bekl. Değer	9,9	13,2	9,9	33,0
	Std. Sapma	2,2	-0,6	-1,6	
araba	Değer	2	1	0	3
	Bekl. Değer	0,9	1,2	0,9	3,0
	Std. Sapma	1,2	-0,2	-0,9	
diğer	Değer	1	3	5	9
	Bekl. Değer	2,7	3,6	2,7	9,0
	Std. Sapma	-1,0	-0,3	1,4	
Toplam	Değer	46	61	46	153
	Bekl. Değer	46,0	61,0	46,0	153,0

Ki-Kare=22,069 ; $\alpha=0,077$

Hüküm giyilen dolandırıcılık suçuna göre, suçun nasıl işlendiği ile suçta kullanılan alet arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu suçlarda kullanılan alet açısından önemli bulunan teknolojik aletlerin, özellikle suçun planlı olarak işlenmesi durumlarında da beklenen değerden yüksek çıktığı görülmektedir (Std. Sapma= 2,2).

Dolandırıcılık suçu işleyenler arasında, suçlunun yaşadığı yerleşim yeri ile suçun işlendiği yerleşim yeri değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Dolandırıcılık suçunu işleyenler arasında özellikle il ve ilçelerde yaşayanların, bu suçları yaşamış oldukları yerleşim yerlerinde işledikleri (Std. Sapma= 1,5 ve 2,2) görülmektedir.

Kasabada yaşayanların ise yaşadıkları yerleşim yerlerinin aksine bu suçları daha çok ilçelerde işledikleri (Std. Sapma= 2,6), köyde yaşayanlarda ise önemli bir fark olmamakla birlikte, bu suçları ilçelerde işleme olasılıkları kısmen de olsa beklenenin üstünde çıkmıştır.

Dolandırıcılık suçu gözden geçirildiğinde suçlunun cinsiyeti ile suç işleme anındaki medeni hal arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Özellikle evli olan grup içerisindeki kadınlarda dolandırıcılık suçları beklenen sayının aşağısında (Std. Sapma= -2,4) bir grafik ortaya koymaktadır. Ancak aynı durum hiç evlenmemiş, eşi ölmüş ve boşanmış olanlarda tam tersine yüksek çıkmıştır.

Tablo-48: Hüküm Giyilen Gasp-Kapkaç Suçuna Göre Suçlunun Ailesinde Suç İşleme Durumu ile Suça Teşvik/Yardım Eden Arasındaki İlişki

Gasp-Kapkaç Suçu		Suça teşvik/yardım eden					
Ailede suç işleme durumu		Teşvik yok	Aile	Akrabalar	Arkadaşlar	Diğer	Toplam
Var	Değer	58	8	2	48		116
	Bekl. Değer	60,9	4,3	2,3	48,5		116,0
	Std. Sapma	-0,4	1,8	-0,2	-0,1		
Yok	Değer	182	9	7	143		341
	Bekl. Değer	179,1	12,7	6,7	142,5		341,0
	Std. Sapma	0,2	-1,0	0,1	,0		
Toplam	Değer	240	17	9	191		457
	Bekl. Değer	240,0	17,0	9,0	191,0		457,0

Ki-Kare=4,459 ; $\alpha=0,216$

Gasp-kapkaç suçları denetlendiğinde suçluların ailelerindeki suç işleme durumları ile suça teşvik/yardım eden kişilerin kimler olduğu arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli anlamlı bulunmamıştır. Ancak, bu suçları işleyenler arasında kendi ailelerinde de başka suç işleyenlerin bulunduğunu söyleyenlerin özellikle yine ailelerinden teşvik veya yardım alma oranları yüksek çıkmıştır (Std. Sapma= 1,8). Bununla birlikte ailelerinde kendilerinden başka

suç işleyenlerin bulunmadığını söyleyenler içerisinde ise teşvik veya yardım görmediğini beyan edenlerin oranı beklenenin üstündedir.

Tablo-49: Hüküm Giyilen Gasp-Kapkaç Suçuna Göre Suç İşleme Yaşı ile Suç İşlerken Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanımı Arasındaki İlişki

Gasp-Kapkaç Suçu		Bağımlılık yapıcı madde kullanımı				Toplam
Suç işleme yaşı		Hiçbir madde kullanmadım	Alkol	Uyuşturucu	Her ikisinde	
- -15 Yaş	Değer	0	1	1	0	2
	Bekl. Değer	0,9	0,6	0,3	0,1	2,0
	Std. Sapma	-1,0	0,5	1,2	-0,4	
16-25 Yaş	Değer	127	80	57	25	289
	Bekl. Değer	135,1	85,1	48,2	20,6	289,0
	Std. Sapma	-0,7	-0,6	1,3	1,0	
26-35 Yaş	Değer	64	42	17	7	130
	Bekl. Değer	60,8	38,3	21,7	9,3	130,0
	Std. Sapma	0,4	0,6	-1,0	-0,8	
36-45 Yaş	Değer	23	10	2	1	36
	Bekl. Değer	16,8	10,6	6,0	2,6	36,0
	Std. Sapma	1,5	-0,2	-1,6	-1,0	
46-55 Yaş	Değer	1	3	0	0	4
	Bekl. Değer	1,9	1,2	0,7	0,3	4,0
	Std. Sapma	-0,6	1,7	-0,8	-0,5	
56-65 Yaş	Değer	1	0	0	0	1
	Bekl. Değer	0,5	0,3	0,2	0,1	1,0
	Std. Sapma	0,8	-0,5	-0,4	-0,3	
Toplam	Değer	216	136	77	33	462
	Bekl. Değer	216,0	136,0	77,0	33,0	462,0

Ki-Kare=19,369 ; $\alpha=0,197$

Gasp/kap-kaç suçu işleyenler arasında, suç yaşı ile bağımlılık yapan madde kullanma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bununla birlikte, kısmen de olsa aynen hırsızlık suçları gibi uyuşturucu kullanan gasp-kapkaç suçu faillerinin de 16-25 yaş grubunda beklenenden fazla çıktığı görülmektedir (Std. Sapma= 1,3).

Tablo-50: Hüküm Giyilen Gasp-Kapkaç Suçu Gözden Geçirildiğinde Suç Aleti ile Suç İşleme Yaşı Arasındaki İlişki

Gasp-Kapkaç Suçu		Suç işleme yaşı						Toplam
Suç aleti		-15 Yaş	16-25 Yaş	26-35 Yaş	36-45 Yaş	46-55 Yaş	56-65 Yaş	
hiçbir alet	Değer	1	137	69	17	3	1	228
	Bekl. Değer	1,0	144,0	63,5	17,0	2,0	,5	228,0
	Std. Sapma	,0	-,6	,7	,0	,7	,7	
taş, sopa	Değer	0	2	2	0	0	0	4
	Bekl. Değer	,0	2,5	1,1	,3	,0	,0	4,0
	Std. Sapma	-,1	-,3	,8	-,5	-,2	-,1	
kesici ve delici alet	Değer	1	84	22	7	0	0	114
	Bekl. Değer	,5	72,0	31,8	8,5	1,0	,3	114,0
	Std. Sapma	,7	1,4	-1,7	-,5	-1,0	-,5	
ateşli silah	Değer	0	57	30	7	1	0	95
	Bekl. Değer	,4	60,0	26,5	7,1	,8	,2	95,0
	Std. Sapma	-,6	-,4	,7	,0	,2	-,5	
anahtar/tornavida	Değer	0	1	2	2	0	0	5
	Bekl. Değer	,0	3,2	1,4	,4	,0	,0	5,0
	Std. Sapma	-,1	-1,2	,5	2,7	-,2	-,1	
teknolojik alet	Değer	0	1	0	0	0	0	1
	Bekl. Değer	,0	,6	,3	,1	,0	,0	1,0
	Std. Sapma	-,1	,5	-,5	-,3	-,1	,0	
Araba	Değer	0	2	1	0	0	0	3
	Bekl. Değer	,0	1,9	,8	,2	,0	,0	3,0
	Std. Sapma	-,1	,1	,2	-,5	-,2	-,1	
Diğer	Değer	0	4	1	1	0	0	6
	Bekl. Değer	,0	3,8	1,7	,4	,1	,0	6,0
	Std. Sapma	-,2	,1	-,5	,8	-,2	-,1	
Toplam	Değer	2	288	127	34	4	1	456
	Bekl.	2,0	288,0	127,0	34,0	4,0	1,0	456,0

Değer					
Ki-Kare=22,148 ; $\alpha=0,955$					

Gasp-kapkaç suçları denetlendiğinde suçta kullanılan alet ile hükümlülerin suç işleme yaşları arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Özellikle ateşli silah kullanımı bakımından suçluların yaş dağılımı ele alındığında önemli bir fark görülmemekle birlikte kesici ve delici alet kullanımının kısmen de olsa 16-25 yaş grubunda beklenenden fazla çıkmıştır (Std. Sapma= 1,4).

Tablo-51: Hüküm Giyilen Gasp-Kapkaç Suçuna Göre, Suç Aleti ile Suçun Nasıl İşlendiği Arasındaki İlişki

Gasp-Kapkaç Suçu		Suçun nasıl işlendiği			Toplam
Suç aleti		Planlı	Aniden	Kaza	
hiçbir alet	Değer	25	113	56	194
	Bekl. Değer	27,9	127,0	39,1	194,0
	Std. Sapma	-0,6	-1,2	2,7	
taş, sopa	Değer	1	4	0	5
	Bekl. Değer	0,7	3,3	1,0	5,0
	Std. Sapma	0,3	0,4	-1,0	
kesici ve delici alet	Değer	11	83	14	108
	Bekl. Değer	15,5	70,7	21,8	108,0
	Std. Sapma	-1,2	1,5	-1,7	
ateşli silah	Değer	20	63	12	95
	Bekl. Değer	13,7	62,2	19,1	95,0
	Std. Sapma	1,7	0,1	-1,6	
anahtar/to rnavida	Değer	1	4	0	5
	Bekl. Değer	0,7	3,3	1,0	5,0
	Std. Sapma	0,3	0,4	-1,0	
teknoloji k alet	Değer	1	0	0	1
	Bekl. Değer	0,1	0,7	0,2	1,0

	Std. Sapma	2,3	-0,8	-0,4	
araba	Değer	1	0	2	3
	Bekl. Değer	0,4	2,0	0,6	3,0
	Std. Sapma	0,9	-1,4	1,8	
diğer	Değer	0	6	0	6
	Bekl. Değer	0,9	3,9	1,2	6,0
	Std. Sapma	-0,9	1,0	-1,1	
Toplam	Değer	60	273	84	417
	Bekl. Değer	60,0	273,0	84,0	417,0

Ki-Kare=38,615 ; $\alpha=0,000$

Gasp-kapkaç suçlarından hükümlü olanlarda, suç aleti ile suçun nasıl işlendiği arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Şöyle ki; bu suçları hiçbir alet kullanmadan kaza ile işlediklerini söyleyenlerin oranı beklenenin çok üstünde çıkmıştır (Std. Sapma=2,7). Ayrıca gasp-kapkaç suçlarının ateşli silahla işlenmesi durumlarında, hükümlülerin bu suçları planlı olarak işleme oranları beklenen orandan fazladır (Std. Sapma=1,7).

Suç türü kontrol altına alındığında gasp-kapkaç suçlarının cinsiyetleri ile medeni hal dağılımları arasındaki ilişki istatistiksel olarak önemli (anlamlı) bulunmuştur. Hiç evlenmemiş olan kadınların, diğer kategorilerin aksine gasp-kapkaç suçlarını beklenenin aşağısında işledikleri (Std. Sapma= -2,1) görülmektedir. Ancak erkeklerde medeni hal dağılımının gasp-kapkaç suçlarına herhangi bir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu suçlardan hüküm giyenler ele alındığında, suçlunun yaşadığı yerleşim yeri ile suçun işlendiği yerleşim yeri değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Gasp-kapkaç suçunu işleyenlerin yaşadıkları yerleşim yerleri ile bu suçları işledikleri yerler birbirinden bağımsız değildir. Ancak ilde yaşayıp ilde bu suçları işleyenler ile köyde yaşayıp yine köyde bu suçları işleyenler, diğer kategoriler içerisinde daha yüksek çıkmıştır (Std. Sapma= 4,2 ve 5,2).

Güveni kötüye kullanma suçlarında suçlunun cinsiyeti ile suç işleme anındaki medeni hal arası ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Ancak bu suçları işleyen kadınların

genellikle evli ve hiç evlenmemiş olan kişilerden oluştuğu görülmektedir (Std. Sapma= 2,9 ve 2,3).

Güveni kötüye suçlardan hüküm giyenlerde, suçlunun yaşadığı yerleşim yeri ile suçun işlendiği yerleşim yeri değişkenleri arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Güveni kötüye kullanma suçları işleyenlerden ilçelerde ve köylerde yaşayanların, genellikle yaşamış oldukları yerleşim yerlerinde işledikleri (Std. Sapma= 2,6 ve 1,6) görülmektedir. İl merkezlerinde yaşayanlar da ise bu suçları en az ilçelerde işlemiş olmaları (Std. Sapma= -1,6) dışında önemli bir fark bulunamamıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de suçluluğu tespit etmeye yönelik hazırlanan proje çalışması, beklenen hedeflere ulaşılarak bitirilmiştir. Bu süreçte Türkiye’nin farklı nüfus özelliklerini temsil eder nitelikte toplam 27 açık ve kapalı cezaevinde 2778 hükümlü ile görüşülmüştür. 92 sorudan oluşan anket formu bütün hükümlülere uygulanmıştır. Elde edilen veriler suç türlerine göre üç ana gruba ayrılarak değerlendirilmiştir. Bu çeşit bir tasnife gidilmesinin nedeni, her suç grubunda, suça neden olan motivasyonların, fail görünümünün ve toplumun suça bakışının farklılığıdır. Burada da sonuç ve öneriler; Cana Karşı suçlar, Cinsel Suçlar ve Mala Karşı Suçlar olmak üzere üç ana grupta ele alınacaktır.

1- Cana karşı suçlar, diğer suç türlerinde de olduğu gibi erkek egemen suç türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu suç aynı zamanda genç insanların çoğunlukla işlediği bir suç türüdür. Hükümlülerin yarısına yakın bir kısmı yirmibeş yaşın altında, dörtte üçü otuzbeş yaşın altındadır.

Cana karşı suçlardan hükümlü olanların eğitim seviyesi oldukça düşüktür. Lise ve üstü öğrenim almış olanların oranı çok düşük iken; her altı hükümlüden beşinin öğrenim düzeyi ilköğretim ve altıdır. Bunda bazı hükümlülerin çocuk denecek yaşta adam öldürme suçu işleyerek uzun süre cezaevinde kalmaları ve bu nedenle eğitimlerine devam edememeleri de etkindir. Yine de bu oran fazla olmamakta ve cana karşı suçlar büyük ölçüde öğrenim durumu düşük olan kimselerin işlediği bir suç olarak görülmektedir. Başka bir ifadeyle, öğrenim düzeyi yükseldikçe şiddete başvurma azalmaktadır. Yine öğrenim durumuyla yakından ilgili olarak, bu tür suçlardan en fazla hükümlü olan kesim, esnaf, zanaatkar, çiftçi ve işçiler olmaktadır. Belli bir öğrenim gerektiren profesyonel meslek mensupları çok küçük bir kesimi oluşturmaktadır. Yine yapılan işe bağlı olarak, hükümlülerin yarıdan çoğu geçimini güçlkle sağlayan kimselerdir.

Cana karşı suç işleyenlerin yarısından fazlası evli iken, buna çok yakın bir kısım da hiç evlenmemiştir. Dolayısıyla evli ya da bekâr olmanın bu tür suçları işlemede etkisi olmadığı söylenebilir. Bununla birlikte hükümlülerin dörtte üçü dörtten fazla kardeşe sahip oldukları, kalabalık ailelerden gelmektedir.

Hükümlülerin çok büyük bir kısmı yaşadıkları yerin yerlisidir. Göç edenlerin çoğunluğu ise daha iyi bir yaşam ümidiyle memleketlerini terk etmişlerdir. Kan davası sebebiyle göç edenlerin oranı ise, yok denecek kadar azdır.

Cana karşı suçlardan hükümlü olanlar genelde arkadaş çevresi geniş ve arkadaşlarıyla iyi geçinen insanlardır. Arkadaşları arasında suç işlemiş olanların oranı oldukça yüksektir. Ayrıca bu tür suçları işleyenler en çok yardım ve teşviki arkadaşlarından görmektedirler. Bu durum alt kültür teorisini doğrular niteliktedir. Burada ailelere ve eğitimcilere büyük roller düşmekte, gençlerin çeteler şeklinde örgütlenerek, birbirlerinin yardım ve teşvikiyle suç işlemelerinin önüne geçilmelidir.

Cana karşı suçlarda hükümlülerin ailesinin sadece yarısına yakını olumsuz tepki vermekte, önemli bir kısmı tepkisiz kalmakta veya suçu desteklemektedir. Özellikle adam öldürme suçlarında, toplumsal kabul en az öldürme eylemi kadar büyük bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Toplumun genelinde hitap eden kampanyalar başlatılarak, “yaşam hakkının kutsallığı” topluma benimsetilmelidir. Her ne olursa olsun insanların yaşam hakkının engellenemeyeceği öğretilmelidir. Ceza-adalet sisteminde yapılacak iyileştirmeler ile bireyler arasındaki ihtilafların hızlı ve etkili bir şekilde çözümü sağlanmalıdır. Böylelikle adam öldürme, bireylerin problemlerini çözmeye başvurdukları bir çare olarak görülmemelidir.

Cana karşı suçlardan hükümlü olanların yarısından fazlası, tahliye sonrasında evine geri dönmek istemektedir. Evine dönmeyip, yeni bir çevre edinmek isteyenlerin oranı da yüksektir. Bununla birlikte önemli bir kısmının en önemli korkusu, iş bulamamaktır. Hükümlüler, hangi suç olursa olsun, toplumun genelinde suç işleyenlere karşı önyargı oluştuğu ve iş bulmanın oldukça güç olduğu kanaatindedir. İş hukukuna göre, iş yerlerinin belli bir oranda eski hükümlü (sabıkalı) çalıştırma zorunluluğu bulunmasına rağmen, hükümlüler bunun yeterince uygulanmadığı veya denetlenmediği görüşündedir.

Cana karşı suçların dörtte üçü kentlerde, dörtte biri kırsal kesimde işlenmektedir. Kent ve kırsal nüfus karşılaştırıldığında bu oran normal olarak görülmektedir. Başka bir deyişle cana karşı suçlar kentsel ya da kırsal özellik taşımamaktadır. Bu tür suçların işlenme yeri olarak sokaklar ön sırada yer almaktadır. Kolluk güçlerinin alacağı tedbirlerle gençlerin sokak çeteleri kurmalarının engellenmesiyle, yaralama suçlarında önemli azalmalar olacaktır.

Cana karşı suçların sadece onda biri planlı olarak işlenmektedir. Geri kalan kısım ya aniden ya da kaza sonucu (örneğin korkutma amacıyla gösterilen bir aletle) işlenmiştir. Bu tür suçların yarısına yakın kısmının ateşli silahla işlendiği göz önüne alındığında, bireysel silahlanmanın cana karşı suçların artmasında etkili olduğu söylenebilir. Bu sebeple bireysel silahlanmaya karşı yürütülen kampanyalar desteklenmeli, bireylerin silah ruhsatı alması için gerekli ölçütler yükseltilmelidir.

Türkiye’de cana karşı suçlarda, özellikle adam öldürme suçunda mağdur tanıdık biri olmaktadır. Bu oran en az dörtte üç oranındadır. Tanıdıkların büyük çoğunluğu akraba, arkadaş ve uzaktan tanıdık şeklinde sıralanmaktadır. Bu bilgi suç soruşturmasıyla görevli olan birimlere önemli bir ipucu sağlamaktadır.

2- Cinsel suçlardan hükümlülerin tamamına yakınına yakınını erkekler oluşturmaktadır. Bunların çoğunluğu 26–34 yaş grubunda yer almakta; yarıdan fazlası evli veya boşanmış kimselerdir. İlköğretim mezunu olanlar grubun büyük bir kısmını oluşturmaktadır (% 68).

Cinsel saldırı suçlarının yarıdan fazlası il merkezlerinde işlenmektedir. İlçelerde işlenen suçlarda hesaba katıldığında, cinsel saldırı suçunun daha çok öğrenim düzeyi düşük kimseler tarafından işlenen bir kent suçu olma özelliği taşıdığı görülmektedir. Kız kaçırma suçunda da failerin düşük öğrenim düzeyi dikkat çekmekle birlikte, tam olarak kent veya kır suçu olduğuna dair bir ayrıma gidilemez. Cinsel suçlardan hükümlülerin ebeveynlerinin de eğitim düzeylerinin düşüklüğü belirgindir. Bunların annelerinin yarıdan fazlası okur-yazar değilken, babalarının büyük kısmı ilköğretim ve altı seviyede eğitim düzeyindedir.

Öğrenim düzeylerinin düşüklüğü, hükümlülerin meslek türlerini ve ekonomik düzeylerini belirleyici bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Genelde zanaatkâr ve hizmet sektöründe işçi olarak çalıştığı görülen hükümlülerin, yarıya yakınının 4–6 kardeşli (çok çocuklu) ailelerden geldiği ve ailelerinin güçlüklerle geçindiği belirtenlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Aile içi ilişkilere bakıldığında hükümlülerin genelde anne-baba, kardeş ve eşi ile iyi anlaşmış, tamamına yakınının çoğununu sevdiği ve ilgilendiği, düşük bir oranda ise eşlerinin çocuklarıyla ilgilenmediği görülerek, bu konuda büyük bir problemlerinin olmadığı anlaşılmaktadır. Grubun çoğu ailelerinde kendilerinden başka suçlu olmadığını ve suç işlerken teşvik ve yardım görmediklerini belirtmişlerdir.

Çevresinin suçu onaylamadığını belirtenler beklenenden az çıkmakla birlikte, çevresinin anlayışla karşıladığını belirtenler ile inanmadılar/benden beklemediler şeklinde yanıt veren hükümlüler beklenenden fazla seviyededir. Kız kaçırma suçuna çevre beklenenden fazla şekilde anlayış gösterirken, cinsel saldırı suçu anlayışla karşılanmamaktadır.

Mağduru suç öncesinde tanıyanların oranı yarıdan fazladır. Mağdur ile aile veya akrabalık ilişkisinden dolayı tanışanların oranı %27’dir. Cinsel suçlarda, failin mağduru tanıması önemli bir etken olarak ortaya çıkmaktadır. Bu suçların büyük ölçüde tanıdıklara karşı işlendiği söylenebilir.

Cinsel suçlardan hükümlülerin büyük bir çoğunluğu suçlu olduğuna inanmamaktadır (%69), bununla birlikte suç işlediğinden pişman olanların oranı %73'tür. Bunun temel sebebi, cinsel suç işleyenlerin toplum baskısından kaynaklanan nedenlerle suçlarını kabullenmek istememeleridir.

Hükümlülerin çok büyük bir bölümü (%88) suçu işlemeyen önce cezasını bilmediklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte önemli bir kısmı (%40) cezaların artırılmasının suçları artırmayacağı görüşündedir. Buradan cezaların sertliğinin cinsel suçları azaltmada tek başına yeterli olmayacağı çıkarılabilir. Zira suçu işleyenler önceden bunun cezasını bilmemektedir.

Cinsel suçlardan hükümlülerin büyük çoğunluğu (%40) kan davasının hiçbir şekilde sürmemesi gerektiğini düşünürken, "namus" söz konusu olduğunda kan davasının sürmesi gerektiğini belirtenlerin oranı yarıdan fazladır (%51). Katılımcıların yarısına yakın (%48) bir kısmı, yani suçun kendisine karşı işlendiğinde, faile daha fazla ceza verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Buradan bireylerin kendileri cinsel suçlardan hükümlü oldukları halde, cinsel suçlara karşı tahammülsüz ve "namus" kavramına karşı hassas oldukları ortaya çıkmaktadır.

Cinsel saldırı suçunun yarıya yakın kısmı uyuşturucu madde ve/veya alkol etkisi altında işlenmektedir. Kız kaçırma suçunda ise bu oran daha düşüktür. Madde etkisi altında işlenen suçlarda pişman olma durumu göze çarparken, kız kaçırma suçları daha çok evlenme amacı taşıdığından fazlaca pişmanlık hali söz konusu değildir. Hükümlülerin geçmişlerinde aldıkları cinsel eğitim ile suçtan duyulan pişmanlık arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Grubun genel olarak küçük bir kısmının cinsel eğitim aldığı anlaşılmakla birlikte, işlediği suçtan pişmanlık duyanlar grupta en büyük oranı oluşturmaktadır.

Cinsel saldırı suçundan hükümlü olanların dörtte üçü suç işleyenleri ruhsal yönden hastalıklı görmektedir. Aynı zamanda hükümlülerin yarısından çoğu, aynı suçtan mağdur olduklarında faile verilecek cezanın daha fazla olmasını istemektedirler. Cinsel suçtan hükümlülerin cezaevi sonrası en büyük korkuları ise iş bulamamaktır.

Sonuçta cinsel suçlar, genel itibarıyla bir gruba atfedilemezken, daha çok orta yaşın altındaki, eğitim düzeyi düşük, alt düzey gelire sahip genç insanların işledikleri kent suçu olma özelliği taşımaktadır. Kız kaçırma ise, eğitim ve gelir düzeyleri düşük, ancak daha da genç olan bir grubun, daha çok evlenme amacıyla işlediği bir suçtur. Bununla birlikte hükümlülerin çevrelerinde cinsel saldırı suçunun dışlanmayla karşılaşılması ve kız kaçırma suçunun daha kabul edilebilir bulunması, esasında cinsel saldırı suçundan hükümlü kimselerin de kendini kız kaçırmadan hükümlü gibi göstermelerine ve evlilerin kız kaçırma

suçunda oranlarını yüksek çıkarmaktadır. Cinsel eğitimin, işlenen suçta pişmanlık duyulmasında etkili olması, eğitimin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Cinsel suçlar, bu suçtan hükümlü olanların bile fazlaca tahammül etmedikleri ve bu tür suçlarda cezanın daha çok artırılması gerektiği düşünülen bir suç grubudur.

3- Mala karşı suçlar da diğer suç gruplarında olduğu gibi erkek egemen suçlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gruptaki suçlarda bütün hükümlüler arasında kadınlar sadece onda birlik bir kısmı oluşturmaktadır. Hükümlüleri yarısından fazlası 25 yaş ve altıdır. 35 yaşın altındaki kısımla beraber genç kesim, grubun beşte dördünden fazla bir orandadır. Grubun yarısından fazlası hiç evlenmemişlerden oluşmaktadır.

Hükümlülerin öğrenim durumları incelendiğinde ise, büyük bir çoğunluğunun ilköğretim mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Hükümlülerin ebeveynlerinin öğrenim durumları ise, daha da düşük seviyededir. Öyle ki; hükümlülerin yarısına yakının annesi okur yazar bile değildir. Babalar arasında da okur-yazar olmayanlar önemli bir kısmı teşkil etmektedir. Öğrenim seviyesinin düşüklüğü, mala karşı suçların doğrudan nedeni görülmemekle birlikte, bu durum yapılan iş ve elde edilen gelire ya da işsizliğe doğrudan etki etmektedir. Bu çerçevede, ilk aşamada mala karşı suç işleyenler, öğrenim düzeyi düşük, genç erkeklerdir denebilir.

Hükümlülerin ailelerindeki suçluluk incelendiğinde, ailesinde kendisinden başka suç işlemiş olanların oranı dörtte bir civarındadır. Bununla birlikte hükümlülerin beşte üçü daha önce suça karışmış veya hüküm giymiş kimselerdir. Bu durum mala karşı suç işleyenlerin çoğunlukla mükerrer suçlular olduğunu göstermektedir.

Hükümlülerin büyük bir kısmı çocukluğunu çekirdek ailede geçirmiştir. Bununla birlikte hükümlülerin çok büyük bir kısmı çok çocuklu, kalabalık ailelerden gelmektedir. Örneğin bütün hükümlüler arasında beşte ikisi 4-6 kardeşe sahiptir. Çocukluğunu parçalanmış ailelerde geçirmiş olanların hırsızlık suçlarını işleme oranları diğerlerine nazaran beklenenden daha fazla çıkmıştır. Bu durum parçalanmış ailelerden gelen çocukların hırsızlık suçlarını işleme potansiyellerini güçlendirmektedir. Hüküm giyilen suç ile suçluların kardeş sayıları arasındaki ilişki önemli bulunmamakla birlikte, hırsızlık suçunu çok kardeşlilerin daha fazla işledikleri söylenebilir. Çocukluk yıllarında ailelerindeki problemler arasındaki ilk sırayı ekonomik sorunlar almaktadır. Büyük bir bölümünün ekonomik problemleri olan kalabalık aile ortamlarında yetiştiği anlaşılan hükümlülerin ailelerindeki suçluluk oranlarının düşük olması, mala karşı suçluluğun aile içerisinde öğrenildiği yönündeki inançları zayıflatmaktadır.

Hükümlülerin cezaevine girmeden önce yapmış oldukları işlerden elde ettikleri gelirle geçimini güçlükle sağlayanların oranı beşte üçten fazladır. Grubun yarısında fazlası çocukluk yıllarında maddi yönden istediklerine sahip olamamış kimselerdir. Hükümlülerin öğrenim hayatlarını yarıda bırakmamış olanlar sadece beşte bir kadardır ve öğrenimlerini yarıda bırakanların yarısına yakını buna sebep olarak ekonomik sorunları göstermektedir. İşsizliğin mala karşı işlenen suçlar açısından doğrudan bir neden olarak görülmemekle birlikte; hükümlülerin yapmış oldukları işlerden elde ettikleri gelir düzeylerinin düşük olmasının mala karşı suç işlemlerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Hükümlülerin çok büyük bir kısmının arkadaş çevresi geniştir. Yine aynı şekilde arkadaşları arasında suç işlemiş olanlar beşte üçten fazladır. Hükümlülerin yarısından fazlası çocukluk yıllarında arkadaşlarıyla birlikte suç işlemiştir. Bu suçların başında mala karşı suçlar gelmektedir. Buradan mala karşı suçlarda, suçluluğun ortaya çıkışında alt kültürleri etkili gören anlayışın geçerli olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Hükümlülerin yarısından fazlası yaşadığı yerin yerlisidir. Yaşadığı yere göç ettiğini söyleyenler arasında, başka bir ilden göç ettiğini söyleyenlerin oranı (%19,6), köyden göç ettiğini söyleyenlerden (%12,8) daha yüksektir. Göç edenlerin, öncelikli göç etme sebebi (%33,5) iş bulmak ve daha iyi bir yaşam elde etmektir. Göç sonrası yaşanan sorunlarda da ekonomik problemler başı çekmektedir (%34). İş bulmak ve daha iyi bir hayat yaşamak amacıyla kente göç edenler, yine en büyük sorun olarak ekonomik problemlerle karşılaşmakta, bu da bireylerin mala karşı suç işlemesinde önemli bir etken olmaktadır.

Hükümlülerin yarısından fazlası (%56,3) cezaevinden tahliye sonrası daha önce yaşadığı yere dönmek istemektedir. Geri dönmek istemeyenlerin % 30,6'sı ise yeni bir çevre elde etmek isteyenlerdir. Cezaevi sonrası hükümlülerin büyük bir çoğunluğu (% 59,5) iş bulamamaktan korkmaktadır. Bu durum etiketleme teorisi açısından anlamlıdır. Çünkü mala karşı suç işleyenlerin yarıya yakını yaşadıkları yere geri dönmek istememekte ve yarıdan fazlası ise cezaevi sonrası iş bulamama korkusu olduğunu beyan etmektedir. Bu korkunun temelinde toplumun kendilerini etiketleyeceği ve bunun sonucu olarak da iş vermeyeceği düşüncesi yatmaktadır.

Hükümlülerin büyük çoğunluğu çevrelerinde suç işleyenlerin dışlandığını söylemiştir. Bununla birlikte yaşadıkları çevrelerde suç işlemenin desteklendiğini ifade edenlerin oranı onda bir civarındadır. Bunun yanı sıra gruptaki suçlulara kendilerinin en son işlemiş oldukları suça çevrelerinin vermiş olduğu tepkilerin neler olduğu sorulduğunda ise, % 8,1'i anlayışla

karşılardılar cevabını vermiştir. Bu sonuç alt kültür teorisi ile ekolojik teoriyi destekler özelliktedir.

Hükümlülerin ancak beşte birlik bir kısmı suçta karışmadan önce, suç sonrası alacakları cezayı bilmektedir. Cezaların artırılmasının suçları azaltacağına inananların oranı ise sadece % 36,4'tür. Bununla birlikte işlemiş oldukları suçlardan kendilerinin mağdur olmaları durumlarında cezanın nasıl olmasını istedikleri konusundaki soruya, hükümlülerin yarısına yakın bir kısmı, kendilerine verilen cezanın aynen verilmesini isteyeceklerini açıklamışlardır. Suçluların büyük bir oranı, suçlulukla mücadelede cezaların artırılması yolunun suçları azaltacağı kanısında olmayıp, daha etkin ve farklı yöntemlerin geliştirilmesini düşünmektedirler.

Mala karşı suçlardan hükümlülerin onda biri, işlemiş oldukları suç sonrasında intihar etmeye teşebbüs ettiğini, üçte biri ise, intihar etmeyi düşündüğünü fakat teşebbüs etmediğini belirtmiştir. Suçluların intiharla ilgili olarak sorulan sorulara verdikleri cevaplardan, psikolojik açıdan çok iyi durumda olmadıkları anlaşılmaktadır. Bireylerin ruhsal yönden iyileştirilmeleri, cezaevleri yönetimlerine öncelikli konularından biri olarak önerilmektedir.

Mala karşı suçlar arasında suç türlerine bakıldığında, hırsızlık suçu ile gasp/kap-kaç suçları birbirine yakın rakamlarla toplamda mala karşı suçların beşte dördünü oluşturmaktadır. Geri kalan kısmı ise büyük ölçüde dolandırıcılık suçu, çok küçük bir kısmı da güveni kötüye kullanma suçları oluşturmaktadır. Kanımızca, gasp/kap-kaç suçlarının, diğer istatistiksel verilerin aksine yüksek çıkmasının sebebi, bu suçların cezasının diğer suçlara göre yüksek olmasıdır. Başka bir deyişle, bu suçlardan hükümlü olanlar, diğer suçları işleyenlere oranla cezaevinde daha uzun süre kaldıkları için, doğal olarak cezaevi araştırmalarında bu suç türü yüksek çıkmaktadır.

Hüküm giyilen suç türü ile hükümlülerin cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Suç türleri ile öğrenim durumları arasındaki ilişkiye bakıldığında, hırsızlık suçlarını işleyenlerin eğitim seviyelerinin daha düşük; dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçlarını işleyenlerin eğitim seviyelerinin ise daha yüksek olduğu görülmüştür. Diğer bir suç grubu olan gasp-kapkaç suçları ile suçluların öğrenim durumları arasında önemli bir fark olmamakla birlikte, bu suç grubunun en az yüksekokul-üniversite mezunları arasında işlendiği görülmüştür.

Hüküm giyilen suç türü ile suç işleme yaşı değişkenleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, dolandırıcılık suçlarının en fazla 46-55, en az ise 16-25 yaş grubunda işlendiği, bunun aksine gasp-kapkaç suçlarının ise en fazla 16-25, en az ise 46-55, yaş grubunda

işlendiği anlaşılmaktadır. Diğer suç türlerinde önemli bir farklılık olmamakla birlikte, güveni kötüye kullanma suçunun özellikle 36-45 yaş grubunda, diğerlerine göre daha fazla görülmektedir. Bu durum yaş dağılımlarının mala karşı işlenen suçlar açısından önemli olduğunu göstermektedir. Gasp-kapkaç suçları özellikle genç bireyler tarafından yoğunlukla işlenmektedir. Zira bu suçları işleyebilmek için güçlü ve dinamik bir fiziki yapıya sahip olmanın yanı sıra, kişileri hızlı hareket edebilme kabiliyetlerine de sahip olmaları gereklidir. Bunun aksine ise dolandırıcılık suçları ise orta üstü yaş grubuna ait kişilerin işledikleri suçlar olma özelliği taşımaktadırlar. Dolandırıcılık yapabilmek için bireylerin, karşı tarafın güvenini sağlayacak birikim ve olgunlukta olmaları gerekmektedir.

Mala karşı işlenen suç türleri açısından suçluların medeni hal dağılımlarına bakıldığında anlamlı bir ilişkinin varlığından söz edilebilir. Gasp/kap-kaç suçlarının en fazla hiç evlenmemiş, dolandırıcılık suçlarının ise en fazla evli grup içerisinde işlenme oranları yüksektir. Kuşkusuz bunun temel sebebi, bu suçlardaki yaş dağılımıdır. Bununla birlikte gasp/kap-kaç suçlarının dolandırıcılık suçuna nispeten daha uzun süre hapis cezası gerektirmesi, evli bireyleri bu suçlardan daha uzak tutmaktadır.

Suçluların en son yaptıkları işten elde ettikleri gelir düzeyleri ile suç türleri karşılaştırıldığında; hırsızlık suçunu işleyenlerin geçimlerini güçlükle sağladıkları, dolandırıcılık suçunu işleyenlerin ise geçimlerini rahatça sağladıkları görülmüştür. Bu durum yaşanan ekonomik problemlerin özellikle hırsızlık suçlarının işlenmesini artırdığı düşüncesini güçlendirmektedir. Buna karşın dolandırıcılık suçlarının, kişilerin yaşadıkları ekonomik sorunlarla ilişkili olmadığı düşünülmektedir. Bu durum hükümlülerin çocukluk yıllarında ailelerinin yaşadıkları problemlerle de paralellik göstermektedir. Dolandırıcılık suçundan hükümlülerin çoğu, geçmişte ailesinin herhangi bir problemi olmadığını belirtirken, hırsızlık suçu hükümlüleri çoğunlukla ailelerinin ekonomik sorunları olduğunu dile getirmişlerdir.

Hüküm giyilen suç türleri ile suçluların ailelerindeki suçluluk durumları arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Hırsızlık suçunu işleyenlerin ailelerinde de suç işleyenlerin oranı fazladır. Aynı zamanda bu suçtan hükümlülerin arkadaşları arasında da suç işleyenlerin oranı yüksektir. Bu durum özellikle hırsızlık suçunu işleyenlerin aile ve arkadaş çevrelerinde suçluluk oranlarının yüksek olduğunu, böylece kişilerin suç işlemelerinde yakın ilişki içerisinde buldukları kişilerin etkisi olduğunu göstermektedir.

Failin mağduru tanıma durumu ile suç türleri arasında da anlamlı bir ilişki söz konusudur. Dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçlarında mağdur genellikle failin

tanıdığı ve büyük çoğunlukla arkadaşları olurken; hırsızlık ve gasp/kap-kaç suçları failin tanımadığı kimselere karşı işlenmektedir.

Hükümlülerin yaşadığı yerleşim birimi ile hüküm giyilen suç arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bununla birlikte, gasp/kap-kaç suçları kırsalda beklenenden fazla işlemektedir. Bunun temel sebebinin, gasp suçuna en çok maruz kalan petrol istasyonu ve büyük alışveriş merkezlerinin şehir merkezleri dışında olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Gasp/kap-kaç bir sokak suçu iken; dolandırıcılık en çok işyerlerinde işlenin bir kent suçu olma özelliği taşımaktadır. Hırsızlıklar ise, en çok evlerden yapılmaktadır.

Hükümlülerin işledikleri suç türü ile suçun işlenme nedeni arasındaki ilişki anlamlıdır. Hırsızlık suçları, en çok para ihtiyacı nedeniyle; dolandırıcılık suçları alacak-verecek meselesi yüzünden; gasp/kap-kaç suçları ise, alkol ve uyuşturucunun etkisi nedeniyle işlenmektedir. Dolandırıcılık suçları genellikle planlanarak; gasp/kap-kaç ise plansız olarak işlenmektedir. Hırsızlık suçlarında plansız, aniden işleme oranı yüksektir. Bu durum Türkiye’de işlenen hırsızlık ve gasp/kap-kaç suçlarını işleyenlerin profesyonel suçlu niteliği taşımadıklarını ve bu işi meslek haline getirmediğini göstermektedir.

Hükümlülerin işledikleri suç türleri ile suçta kullandıkları alet arasındaki ilişki anlamlıdır. Hırsızlık suçlarında en çok anahtar ve tornavida kullanılırken; gasp suçlarında ise en fazla ateşli silah ile kesici ve delici aletler kullanılmaktadır. Dolandırıcılık suçlarının doğası gereği, suçlular en çok telefon, bilgisayar gibi teknolojik aletlerden faydalanmaktadır. Türkiye’de bireysel silahlanmanın yaygın olmasının, gasp suçlarını artırıcı bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir.

İşlenen suç türleri ile suçluların suç işlerken alkol veya uyuşturucu madde kullanma durumu arasındaki ilişki de oldukça anlamlıdır. Hırsızlık suçlarında, suçluların uyuşturucu; gasp suçlarında ise suçluların alkol kullanma oranları yüksektir. Hırsızlık suçlarını işleyenler arasında alkol kullanımının en yüksek oldu yaş grubu 26-35’tir. Bu durum uyuşturucu kullanımında ise 16-25 olarak gözlemlenmiştir. Yine suçun doğası gereği dolandırıcılık suçlarında, suçluların genellikle suç işlerken hiçbir madde kullanmadıkları belirlenmiştir. Bu durum özellikle uyuşturucu ve alkol kullanımının hırsızlık ve gasp-kapkaç suçlarını tetikleyici bir unsur olduğunun göstergesidir. Ayrıca alkol ve uyuşturucunun birlikte kullanımının en çok 16-25 yaş grubunda görülmesi, genç kimselerin hırsızlık suçlarını uyuşturucu parası elde etmek için işledikleri ihtimalini de güçlendirmektedir.

Hükümlülerin işledikleri suç ile suçluların suç işlerken teşvik görme durumları arasındaki ilişki incelendiğinde, hırsızlık suçlarının işlenmesinde teşvik görmenin önemli bir

rolünün olmadığı ancak özellikle gasp/kap-kaç suçlarında suçluların teşvik görmenin ciddi biçimde etkisinin olduğu gözlemlenmiştir. Suça teşvik veya yardım edenler arasında, gasp/kap-kaç suçlarında arkadaş grubu ilk sırada yer almaktadır. Bu durum gasp ve kap-kaç suçlarının bir çete suçu olma özelliği taşıdığını göstermektedir.

Suçlunun cinsiyeti ile suçluların medeni hal dağılımları açısından güveni kötüye kullanma suçları hariç diğer üç suç türü arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Özellikle evli kadınların hırsızlık suçlarını işleme oranı yüksek iken; hiç evlenmemiş kadınlarda ise bu oran daha düşüktür. Kadınlar en çok evlerden hırsızlık yapmaktadır. İşyerinden veya otodan hırsızlık suçları ev hırsızlıklarına göre daha düşük orandadır. Erkeklerde ise, önemli bir farklılık gözlemlenmemiştir. Özellikle evli olan kadınlarda hırsızlık suçlarının beklenen değer üstünde çıkması, aile içerisinde yaşanan geçim sıkıntılarının kadınların kendilerini suç işlemek zorunda hissetmeleri ile açıklanabilir.

Sonuçta, Türkiye’de işlenen suçlar genel olarak değerlendirildiğinde, suçlar çok büyük ölçüde erkekler tarafından işlenmektedir. Suçluların büyük bir bölümü, öğrenimini tamamlayamamış, gelir düzeyleri düşük, orta yaşın altında, genç insanlardır.

Hükümlülerde genel olarak görülen öğrenim düzeyinin düşüklüğü, esasında bir halkanın noktalarından biridir. Zira bu kimselerin ailelerine bakıldığında öğrenim düzeyleri oldukça düşük ebeveynler ile çocukluk yıllarında ailede yaşanan ekonomik sıkıntılar göze çarpmaktadır. Böylelikle öğrenimini tamamlayamayan bireyler, vasıfsız işlerde çalışmakta ya da iş bulamamaktadır. Bu tür işlerde geçimlerini güçlükle sağlayan bireylerin, suça karışmaları kolay olmaktadır. Bu sebeple sosyal politikalar bütün bireylerin öğrenimlerini tamamlayabilecekleri şekilde geliştirilmeli, yoksul öğrencilere burs imkanları artırılmalıdır. Çocuklar gençlik yıllarından itibaren yetenekli oldukları alanlarda mesleklere yönlendirilmelidir. Toplumda sosyal dengenin sağlanması, tabakalar arası gelir farklılığının en alt düzeye indirilmesi, ekonomik beklentilerin suçlar üzerindeki etkisini kuşkusuz azaltacaktır.

Özellikle mala karşı suçlarda, arkadaş çevresinin bireyin suça yönelmesindeki etkisi yadsınamaz. Bu suçlarda hükümlüler en çok arkadaşlarından yardım ve teşvik görmekte, çoğu zaman suçu beraber işlemektedirler. Toplumda çeşitli nedenlerle oluşan alt kültürlerin suçlulukta etkisi bulunmaktadır. Suça karışan hükümlülerin yaşadıkları yerleşim birimleri incelendiğinde, bu sorunun daha ziyade kentleşme ile yakından ilgili olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Büyük şehirlerde genellikle kırsal kesimden ya da küçük kentlerden göçlerle

oluşturulan gettolarda ortaya çıkan alt kültürde, bireyler birbirlerinden etkilenecek suçla karşılaşmaktadır. Etrafta suçluluğun gittikçe artması, bu çevreleri suçla karşı duyarsızlaştırmaktadır. Suçla karşı hassasiyetleri kaybolan küçük çevreler, suçluluğu tepkiyle karşılamadığı gibi, zamanla destekler hale gelmektedir. Bu sebeple kentleşme uzmanlarının ve belediyelerin kent planlarını oluştururken, gettolaşmayı engelleyecek biçimde tasarımlar gerçekleştirmesi gerekmektedir. Bu konuda bir diğer önerimiz de, özellikle büyük kentlerde ilköğretim ve liselerin kayıt sisteminin değiştirilmesidir. Adrese bağlı kayıt sisteminde yine aynı çevredeki okula gitmek zorunda kalan bireylerin sosyalleşmesi yine bu alt kültür içinde olacaktır. Oysa adres sisteminin ortadan kaldırılmasıyla başka çevreleri tanıyan çocuklar ve gençler, içinde buldukları alt kültürden en az düzeyde etkileneceklerdir.

Suçların büyük bir kısmı plansız ve aniden işlenmektedir. Adam öldürme suçlarında ve gasp suçlarında ateşli silah kullanımının yaygınlığı, Türkiye’de bireysel silahlanmanın yüksek oluşundan kaynaklanmaktadır. Bireysel silahlanmaya karşı yürütülecek kampanyalar ile bu durumun önüne geçilebilir. Ayrıca toplumumuzda yaygın olan “at, avrat, silah” deyiminin yanlışlığı üzerinde durulmalı, silahın bir erkeklik göstergesi olarak kabul edilmesinin yanlışlığından bahsedilmelidir. Bu çerçevede, medya tarafından oldukça yaygın bir biçimde halka sunulan sinema oyunu ve dizi filmlerindeki silahlı sahnelerin, kabadayılık ve zorbalığın çocukların özeneceği formlardan çıkarılması gerekmektedir.

Araştırma sonucunda ortaya çıkan ön önemli bulgulardan birisi, birinci bölümde etiketleme teorisi olarak adlandırılan fikirlerin çoğunlukla kanıtlanmış olmasıdır. Hükümlüler etrafça kendilerinin suçlu olarak bilindiğini ve tahliye sonrasına en büyük sorunlarının iş bulmak olduğunu belirtmişlerdir. Toplumda suçlulara karşı negatif ayrımcılık yapılamaması için bilinçlendirme çabası yapılmalıdır. Esasında iş hukukunda yer alan, ancak etkin bir şekilde uygulanmayan, işyerinde eski hükümlüye yer verme kuralı uygulanmalıdır. Bu konuyla ilgili denetimler artırılmalı, ayrıca yapılacak kampanyalar ile işverenler bilinçlendirilmelidir.

Suçların işlenmesinde alkol ve uyuşturucunun etkisi reddedilemez. Alkol ve uyuşturucu kullanımına karşı kampanyaların etkinleştirilmesi faydalı olacaktır. Bununla birlikte uyuşturucu kullanımı, sadece kişinin suçla karşılaşmasına etkili olmakla kalmayıp, kimi zaman doğrudan neden olarak da ortaya çıkmaktadır. Pahalı bir madde olan uyuşturucunun temini için mala karşı suçlar işlenmektedir.

Gasp/kap-kaç suçlarının en çok işlendiği yerler olan kent sokakları ve şehir dışındaki işyerlerinde güvenlik sistemlerinin artırılması, suçun azaltımında etkin rol oynayacaktır. Bazı

kentlerde uygulanan kameralı takip sistemi, suçluların yakalanmasında ve yakalanma korkusuyla bireylerin suç işlememesinde etkili olacaktır.

Araştırmamız sonucunda cinsel konularda eğitimin, cinsel suçların az işlenmesinde etkili olacağı ortaya çıkmaktadır. En azından işlediği suçun pişmanlığında olan hükümlülerin çoğunluğunu cinsel eğitim alanlar oluşturmaktadır. Bu sebeple gerek örgün eğitim kurumlarında, gerekse çeşitli kampanyalar, medya araçlarında programlar ile bireyler cinsel yönden eğitilmelidir.

Sonuç olarak, toplumda suçun büyük bir sorun olmaktan çıkarılması, ancak suçu ve suçluyu tanımakla mümkündür. Bu proje çalışması ile kısmen de olsa suçlu profili ortaya koyulmuştur. Böylelikle toplum bilimciler, eğitimciler, sosyal araştırmacılar ile toplumsal sorunlara çözüm üretmekle görevli siyasetçilere ve onların uygulamacıları olan idare birimlerine faydalı olabilecek bilgiler sunulmuştur. Suçun önlenmesi ve suçluluğun azaltılmasıyla ilgili herkes bu konuya hassasiyetle eğilmeli ve suç önemli bir sorun olmaktan çıkarılmalıdır.

REFERANSLAR

- ADLER, F. Ve diğeri, *Criminology and The Criminal Justice System*, Mc Graw Hill, New York, Fifth Edition, (2004).
- AKERS, R.L., *Criminological Theories: Introduction, Evaluation, and Application*, Roxbury Publication Company, Los Angeles California, Third Edition, (2000).
- BEŞE, E., *Sosyoloji Temelli Suç Teorileri ve Organize Suçlar, Organize Suçlarla Mücadele ve Polis*, ed: Geleri A., Çevik, H.H., Seçkin Yayınları, Ankara, (2003).
- BIÇAK, V., *Mukayeseli Gerekçeli Yeni Türk Ceza Kanunu*, Vadi, Ankara, (2004).
- CAN, C., *Toplumsal İnsanın Evrensel Doğası ve Cinsel Suçlar*, Seçkin Yayınları, Ankara, (2002).
- CULLEN, F.T., AGNEW, R., *Criminological Theory Past To Present*, Roxbury Publication Company, Los Angeles California, (1999).
- DEMİRBAŞ T., *Almanya' daki Türklerin Sorunları, Bunların Suça Etkileri*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları, İzmir, (1990).
- DEMİRBAŞ, T., *Kriminoloji*, Seçkin Yayınları, Ankara, (2001).
- DÖNMEZER, S., Bir Küçük Şehir Toplumunda Suçluluk (Ereğli Projesi)", *Şehirleşmenin Doğurduğu Ceza Adaleti Sorunları Sempozyum, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku Ve Kriminoloji Enstitüsü*, 17-18 Aralık 1973, Fakülteler Mat., İstanbul, (1974).
- DÖNMEZER, S., *Kriminoloji*, Filiz Kitabevi, İstanbul, (1984).
- DÖNMEZER, S., ERMAN, S., *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku: Genel Kısım*, C.3, 10. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, (1994).
- EREM, F., *Türk Ceza Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, (1983).
- EREM, F., *Suç Bilimi Açısından Adalet Psikolojisi*, Adil Yayınevi, Ankara, (1997).
- FLOWERS, R.B., *The Adolescent Criminal: Examination of Today's Juvenile Offender*, McFarland & Company, North Caroline, (1990).
- HANCI, İ.H., "İç Göçler ve Çarpık Kentleşme", *Hekim ve Yaşam, İzmir Tabip Odası Bülteni*, Mayıs-Haziran 1999, 6, 24-28, (1999).
- İÇLİ, T., *Türkiye'de Suçlular: Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikleri*, Bizim Büro Basımevi, Ankara, (1992).
- İÇLİ, T., *Kriminoloji*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 7. Baskı, (2007).
- KARAASLAN, H., *Mala Karşı İşlenen Suçlarla Mücadele Semineri*, EGM Asayiş Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 26-55, (2000).

- KIZMAZ, Z., “Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme” *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 29, S. 2, 149-174, (2005).
- NİRÜN, N., *Sosyal Sistemlerde Sapmalar*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, (1972)
- REID, S.T., *Crime and Criminology*, McGraw-Hill, Eighth Edition, New York, (1997).
- SANLI, S.F., *Türkiye’de Suçluluk Yapısını Etkileyen Sosyo-Ekonomik Etmenler*, (Devlet İstatistik Kurumu Uzmanlık Tezi), Ankara, (1998).
- SCHAEFER, R.T., *Sociology Matters*, McGraw-Hill, New York, Second Edition, (2006).
- SIEGEL, L.J., *Criminology*, Thomson Wadsworth Learning Inc., Belmont, (1998).
- SIEGEL, L.J., SENNA, J.J., *Juvenile Delinquency; Theory, Practice and Law*, Minesoto, (1981)
- SOKULLU-AKINCI, F., *Kriminoloji*, Beta Yayınları. İstanbul, (2002).
- VITO, G.F., RONALD, M.H., *Criminology, Theory, Research and Policy*, International Thomson Publications, Belmont California, (1994).
- WILLIAMS, F.P., McSHANE, D., *Criminological Theory*, Prentice Hall, (1999).
- YAVUZER, H., *Çocuk ve Suç*, Remzi Kitabevi, İstanbul, (1996).
- YOKUŞ SEVÜK, H., *Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu ile Mücadelede Kurumsal Yaklaşım*, Beta yayınevi, İstanbul, (1998).

TÜBİTAK
PROJE ÖZET BİLGİ FORMU

Proje No: 105KO14
Proje Başlığı: Türkiye'nin Suçlu Profili: Cezaevlerinde Bulunan Hükümlülerin Sosyal Ekonomik ve Kültürel Özellikleri
Proje Yürütücüsü ve Araştırmacılar: Prof. Dr. Zühtü ARSLAN (yürütücü), Prof. Dr. Tülin İÇLİ, Taner BAŞPINAR, Murat BAHTİYAR, Veysel DİNLER, Ali ALTAY
Projenin Yürütüldüğü Kuruluş ve Adresi: Polis Akademisi Başkanlığı, Gölbaşı, Ankara
Destekleyen Kuruluş(ların) Adı ve Adresi: TÜBİTAK, Atatürk Bulvarı Kavaklıdere Ankara
Projenin Başlangıç ve Bitiş Tarihleri: 18 Kasım 2005 – 24 Eylül 2007
Öz Türkiye'de suçluların sosyal, ekonomik ve kültürel özelliklerini tespit etmek üzere, %95 güvenilirlikle küme tekniğiyle belirlenen örneklem yoluyla Türkiye'nin farklı bölgelerinden 27 açık ve kapalı cezaevinde, bireysel suçlardan (terör ve organize suçlar dışında kalan) hükümlü, kadın-erkek 2778 yetişkin ile 92 soruluk bir anket çalışması yapılmıştır. Kasım 2005'te başlatılan proje, anket çalışmasının uygulanması, verilerin değerlendirilmesi ve analiz edilmesinin ardından Eylül 2007'de bitirilmiştir. Çalışma sonucunda, Türkiye'de suça etki eden faktörlere yönelik önemli bulgular elde edilmiştir.
Anahtar Kelimeler: Suçlu profili, hükümlüler, cana karşı suçlar, cinsel suçlar, mala karşı suçlar, suçluların özellikleri, toplumun suça bakışı, ekonomik yoksunluk ve suç, çevre ve suç
Projeden Yapılan Yayınlar: